

**Πρόταση Ακαδημαϊκής Πιστοποίησης
Προγράμματος Προπτυχιακών Σπουδών ΠΠΣ**

**Ίδρυμα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τίτλος ΠΠΣ: Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία
Ημερομηνία Υποβολής: 28 Μαρτίου 2019**

Περιεχόμενα

B.1	Πολιτική διασφάλισης ποιότητας	σ. 3
B.2	Σχεδιασμός και έγκριση των προγραμμάτων σπουδών	σ. 6
B.3	Φοιτητοκεντρική μάθηση, διδασκαλία και αξιολόγηση	σ. 14
B.4	Εισαγωγή φοιτητών, στάδια φοίτησης, αναγνώριση σπουδών και λήψη πτυχίου	σ. 19
B.5	Διδακτικό Προσωπικό	σ. 26
B.6	Μαθησιακοί πόροι και φοιτητική στήριξη	σ. 33
B.7	Διαχείριση πληροφοριών	σ. 38
B.8	Δημόσια πληροφόρηση	σ. 39
B.9	Συνεχής παρακολούθηση και περιοδική εσωτερική αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών	σ. 41
B.10	Περιοδική εξωτερική αξιολόγηση των ΠΠΣ	σ. 45
B.11	Κατάλογος Παραρτημάτων	σ. 48

B.1. Πολιτική διασφάλισης ποιότητας

ΤΑ ΑΕΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ, Η ΟΠΟΙΑ ΘΑ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΤΟΥΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΥΤΗ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΤΑΙ ΚΑΙ ΝΑ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΕΤΑΙ (ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ) ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΕΙ ΚΑΙ, ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ, ΣΤΗΝ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΠΠΣ. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΥΤΗ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΟΛΑ ΤΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ.

Το ΤΕΑΠΗ, ως ακαδημαϊκή μονάδα του ΕΚΠΑ, έχει ως βασικούς στόχους να παράγει και να μεταδίδει τη γνώση μέσω της έρευνας και της διδασκαλίας και να συμβάλλει στη διαμόρφωση υπεύθυνων ανθρώπων με επιστημονική, κοινωνική, πολιτισμική και πολιτική συνείδηση. Στοχεύει επίσης στο να παρέχει τα απαραίτητα εφόδια που θα εξασφαλίζουν την άρτια κατάρτιση των φοιτητών και φοιτητριών του για επιστημονική και επαγγελματική σταδιοδρομία μέσω κατάλληλα διαμορφωμένων προγραμμάτων προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών που καλύπτουν με όρους επιστημονικής εξειδίκευσης αλλά και διεπιστημονικότητας το ευρύ πεδίο των επιστημών της εκπαίδευσης και της αγωγής.

Ειδικότερα, το ΤΕΑΠΗ δεσμεύεται στην εφαρμογή μιας πολιτικής διασφάλισης ποιότητας η οποία ακολουθεί τις αρχές και διαδικασίες που έχει θεσπίσει το ΕΚΠΑ όσον αφορά το Εσωτερικό Σύστημα Διασφάλισης Ποιότητας (ΕΣΔΠ) με την Α.Α. 586/1-2-2018 (ΦΕΚ 256/2018, τ. Α'). Σκοπός της πολιτικής διασφάλισης ποιότητας του ΤΕΑΠΗ είναι η επίτευξη υψηλής ποιότητας στη λειτουργία του Τμήματος και η συνεχής βελτίωση του εκπαιδευτικού και ερευνητικού του έργου, σύμφωνα με τις διεθνείς ακαδημαϊκές πρακτικές, ιδίως εκείνες του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης, και τις αρχές και κατευθύνσεις της ΑΔΙΠ. Η πολιτική διασφάλισης ποιότητας του ΤΕΑΠΗ αποτελεί μέρος της στρατηγικής του, συμπεριλαμβάνει και δεσμεύει όλους τους συντελεστές του (διδασκτικό και διοικητικό προσωπικό, φοιτητές και φοιτήτριες).

Συγκεκριμένα, το ΤΕΑΠΗ δεσμεύεται να διασφαλίζει το υψηλό επίπεδο του προγράμματος σπουδών με στόχο:

- την επιστημονική συγκρότηση των αποφοίτων του στον τομέα των επιστημών της εκπαίδευσης και της αγωγής και
- την επαγγελματική τους εξειδίκευση στο αντικείμενο της εκπαίδευσης και αγωγής στην πρώιμη παιδική ηλικία.

Προκειμένου να εξυπηρετούνται οι παραπάνω στρατηγικοί στόχοι το Τμήμα εφαρμόζει διαδικασίες ποιότητας οι οποίες διασφαλίζουν:

- I. τη διαμόρφωση και συνεχή ανανέωση του προγράμματος σπουδών, ώστε η δομή και το περιεχόμενό του να ανταποκρίνονται στις διεθνείς επιστημονικές εξελίξεις στον τομέα των επιστημών της εκπαίδευσης και αγωγής,
- II. την οργάνωση των εκπαιδευτικών στόχων του, των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων και των προσόντων που καλλιεργεί στις/στους αποφοίτους σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό και το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων Ανώτατης Εκπαίδευσης,

- την προώθηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του διδακτικού έργου όλων των συντελεστών που συνθέτουν την ακαδημαϊκή μονάδα του ΤΕΑΠΗ (διδακτικού προσωπικού και φοιτητών/τριών),
- VI. την προώθηση της σύνδεσης διδασκαλίας και έρευνας μέσω της λειτουργίας εργαστηρίων που υποστηρίζουν και τροφοδοτούν τη διδασκαλία, καθώς και την διαρκή ενίσχυση και ανανέωση των ενοτήτων του προγράμματος σπουδών που συντελούν στην ανάπτυξη των ερευνητικών δεξιοτήτων των φοιτητών/τριών,
- VII. το υψηλό επίπεδο των αποκτώμενων προσόντων των αποφοίτων με βάση τα ακαδημαϊκά κριτήρια αλλά και τη ζήτηση που διαμορφώνεται στο πεδίο της διαρκώς μεταβαλλόμενης αγοράς εργασίας,
- VIII. την ποιότητα των διοικητικών του υπηρεσιών, της βιβλιοθήκης, των εργαστηρίων, καθώς και των υπηρεσιών φοιτητικής μέριμνας και υποστήριξης των φοιτητών/τριών,
- IX. τη διενέργεια της ετήσιας ανασκόπησης και εσωτερικής εποπτείας του συστήματος διασφάλισης ποιότητας του προγράμματος σπουδών, καθώς και τη συστηματική συνεργασία της ΟΜΕΑ με τη ΜΟΔΙΠ του ΕΚΠΑ
- X. την επικοινωνία με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς (φοιτητές/τριες, ακαδημαϊκό προσωπικό, επαγγελματικούς φορείς εκπαιδευτικών, φορείς της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στο χώρο της εκπαίδευσης) και τη δημοσιοποίηση των στόχων και της πολιτικής ποιότητας του ΤΕΑΠΗ, μέσω διαδικασιών όπως ημερίδες, συνέδρια, εκδηλώσεις παρουσίασης σε μελλοντικούς φοιτητές («ανοιχτές πόρτες») κλπ.

• *Προγραμματισμός στόχων και δράσεων*

Βασικός στόχος της πολιτικής του ΠΠΣ του ΤΕΑΠΗ είναι η διασφάλιση της ποιότητας της διδασκαλίας και της έρευνας. Δεδομένης της συνεχούς αποχώρησης μελών ΔΕΠ λόγω συνταξιοδότησης βασική προτεραιότητα της πολιτικής είναι η στελέχωση του Τμήματος με υψηλού επιπέδου διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό, διαδικασία ωστόσο η οποία δεν εξαρτάται αποκλειστικά από το Τμήμα, αλλά συνδέεται με την πολιτική πιστώσεων εκ μέρους του ΥΠΕΘ και την κατανομή τους στο εσωτερικό του ΕΚΠΑ. Συνεπώς, η όλη διαδικασία συναρτάται αφενός με τη γενικότερη δημοσιονομική δυνατότητα προσλήψεων στο δημόσιο τομέα, η οποία έχει δραματικά περιοριστεί τα τελευταία χρόνια λόγω της οικονομικής κρίσης, και αφετέρου με την πολιτική κατανομής των εγκεκριμένων πιστώσεων στις επιμέρους σχολές του Πανεπιστημίου Αθηνών, η οποία συνήθως υπακούει στις καθιερωμένες ιεραρχίες στο χώρο της επιστήμης. Με αυτά τα δεδομένα οι ενέργειες του ΤΕΑΠΗ που προωθούνται στο προσεχές χρονικό διάστημα εστιάζονται:

- α. στη συνεχή διεκδίκηση πιστώσεων για αντικατάσταση των μελών ΔΕΠ που αποχωρούν,
- β. στην ανάπτυξη συνεργασιών και συμπράξεων με τμήματα του ΕΚΠΑ που καλλιεργούν συναφή γνωστικά αντικείμενα προκειμένου να υποστηρίζεται περαιτέρω το διδακτικό και ερευνητικό έργο του Τμήματος,
- γ. στη βελτιστοποίηση της αναλογίας διδασκόντων/διδασκομένων με συνεχή και στοχευμένη αναμόρφωση του ΠΠΣ (ενίσχυση εργαστηριακών και σεμιναριακών μαθημάτων),
- δ. στην περαιτέρω προώθηση και ενίσχυση των διεθνών ακαδημαϊκών συνεργασιών

(π.χ. Erasmus+, διεθνή ερευνητικά προγράμματα) προκειμένου να διασφαλίζεται η διαρκής ανανέωση του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου του Τμήματος σε αναφορά με τις διεθνείς τάσεις της επιστήμης,

ε. στην περαιτέρω ενεργοποίηση των εργαστηρίων του Τμήματος για την υποστήριξη του διδακτικού και ερευνητικού έργου,

στ. την περαιτέρω ανάπτυξη της κουλτούρας αξιολόγησης σε όλους τους συντελεστές της εκπαιδευτικής διαδικασίας μέσα από την προώθηση περισσότερο φιλικών προς τους χρήστες μορφών αξιολόγησης της ποιότητας του ακαδημαϊκού έργου,

ζ. τη διαρκή ανατροφοδότηση της στοχοθεσίας του ΠΠΣ από τη διαδικασία εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης.

- *Τρόποι επικοινωνίας της πολιτικής ποιότητας*

Η πολιτική διασφάλισης ποιότητας, η οποία διαμορφώνεται στο πλαίσιο της ΟΜΕΑ, συζητείται και επικυρώνεται στο πλαίσιο της Γενικής Συνέλευσης του ΤΕΑΠΗ. Επίσης δημοσιοποιείται στην ιστοσελίδα του Τμήματος. Με αυτή τη διαδικασία καθίσταται γνωστή σε όλους τους συντελεστές του, καθώς στη Γενική Συνέλευση μετέχει όλο το διδακτικό προσωπικό και εκπρόσωποι των φοιτητών/τριων. Ωστόσο, η ενημέρωση των φοιτητών/τριων, η απόκτηση κουλτούρας αξιολόγησης και η ουσιαστική ένταξή τους στην όλη πολιτική διασφάλισης ποιότητας απαιτεί περαιτέρω προσπάθεια, η οποία καταβάλλεται από όλους/ες τους διδάσκοντες/ουσες στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών τους δραστηριοτήτων και της καθημερινής επικοινωνίας τους με τους φοιτητές και τις φοιτήτριες.

B.2 Σχεδιασμός και έγγριση των Προγραμμάτων Σπουδών

ΤΑ ΑΕΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΧΕΔΙΑΖΟΥΝ ΤΑ ΠΠΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΕΓΓΡΑΦΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ, Η ΟΠΟΙΑ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ, ΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΑΝΤΛΗΣΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ. ΣΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΠΠΣ ΚΑΘΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ, ΤΑ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ, ΤΑ ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΤΟΥΣ. ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΥΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΟΜΗΣ ΤΟΥ ΠΠΣ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥΣ.

2.1 Ακαδημαϊκή φυσιогνωμία και στόχοι

Το Πρόγραμμα Προπτυχιακών Σπουδών (ΠΠΣ) του ΤΕΑΠΗ υπηρετεί το βασικό προσανατολισμό του Τμήματος που είναι η διαμόρφωση επιστημόνων και επαγγελματιών στο χώρο των Επιστημών της Αγωγής, ικανών να προσεγγίζουν κριτικά τις σύγχρονες εξελίξεις, να ανταποκρίνονται δημιουργικά στις εκπαιδευτικές ανάγκες της κοινωνίας και να συμβάλλουν ενεργά στην υλοποίηση του δικαιώματος της εκπαίδευσης για όλους. Ο διπλός αυτός στόχος (σύνθεση επιστημονικής και επαγγελματικής κατάρτισης) εξειδικεύει στο συγκεκριμένο γνωστικό πεδίο των επιστημών της εκπαίδευσης και της αγωγής τον γενικό στόχο του ΕΚΠΑ, που είναι

«η παροχή ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση του μεγάλου αριθμού των φοιτητών/τριών του, ώστε να αποκτήσουν τις απαιτούμενες γνώσεις και να αναπτύξουν τις ικανότητες που θα τους καταστήσουν δημιουργικούς επιστήμονες και ικανούς επαγγελματίες στη σημερινή ραγδαία εξελισσόμενη κοινωνία, η οποία αποτελεί μέρος της ευρύτερης Ευρωπαϊκής κοινότητας».

Η ίδρυση του ΤΕΑΠΗ, όπως και των άλλων Παιδαγωγικών Τμημάτων τη δεκαετία του 1980 είναι προϊόν της μεγάλης μεταρρύθμισης της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας μέσω της ένταξής της στα πανεπιστήμια. Η αναβάθμιση αυτή σημαίνει ουσιαστική αναδόμηση του περιεχομένου των σπουδών προς μια επιστημονική κατεύθυνση, η οποία βασίζεται στη βαθιά γνώση των σύνθετων παραγόντων που προσδιορίζουν την εκπαιδευτική διαδικασία και στην κριτική προσέγγιση αυτής της διαδικασίας και των στόχων της. Από την αρχή της λειτουργίας του το 1987 μέχρι σήμερα το ΤΕΑΠΗ οργανώνει το πρόγραμμα σπουδών με τρόπο ώστε να καλύπτονται επαρκώς και οι δύο πλευρές της φυσιогνωμίας του, τόσο η επαγγελματική όσο και η θεωρητική-ερευνητική. Οι διαδοχικές αναδιαρθρώσεις του ΠΠΣ περίπου κάθε επτά χρόνια (1998, 2005 και 2011) ανταποκρίνονται στην ανάγκη προσαρμογής του τόσο στις επιστημονικές εξελίξεις όσο και στις επαγγελματικές προοπτικές των αποφοίτων.

Το ΠΠΣ του ΤΕΑΠΗ ενσωματώνει τις βασικές κατευθύνσεις που διαμορφώνονται σε διεθνές επίπεδο σχετικά με τα προγράμματα σπουδών στις Επιστήμες της Εκπαίδευσης, συγκεκριμένα: τη διεπιστημονικότητα, την ένταξη της εκπαιδευτικής έρευνας ως συστατικού στοιχείου του προγράμματος σπουδών και την προσέγγιση της έρευνας-δράσης.

Το ΠΠΣ με τη σημερινή του δομή είναι προϊόν μιας ριζικής αναδιάρθρωσης που έγινε

το έτος 2011-12. Εκτός από την πάγια ανάγκη προσαρμογής στις αλλαγές του ακαδημαϊκού και κοινωνικού πλαισίου, η τελευταία αυτή αναμόρφωση είχε να αντιμετωπίσει ένα ιδιαίτερο πρόβλημα: τη δραστική συρρίκνωση του διδακτικού προσωπικού του Τμήματος, ως συνέπεια της οικονομικής κρίσης, σε συνδυασμό με τον σταθερά πολύ μεγάλο αριθμό φοιτητών. Οι αλλαγές που έγιναν είχαν ως βασικό γνώμονα:

- να διατηρηθεί ποιοτικά υψηλή και ποσοτικά επαρκής η διδασκαλία της ποικιλίας των γνωστικών αντικειμένων που απαιτούνται, με βάση τις διεθνείς τάσεις, για το πεδίο των επιστημών της εκπαίδευσης και της αγωγής.

να εμπλουτιστεί το περιεχόμενο των μαθημάτων του ΠΠΣ στην κατεύθυνση της ενίσχυσης αφενός της επαγγελματικής/παιδαγωγικής επάρκειας των φοιτητών (μέσω της αναμόρφωσης και διεύρυνσης του πεδίου των πρακτικών ασκήσεων) αφετέρου των βασικών επιστημονικών δεξιοτήτων στο χώρο των κοινωνικών επιστημών (μέσω της ενίσχυσης του άξονα της μεθοδολογίας).

- να ενισχυθεί η ενεργός συμμετοχή των φοιτητών στην εκπαιδευτική διαδικασία και η παιδαγωγική αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας (μέσω της αναβάθμισης της συνεργασίας μεταξύ διδασκόντων και φοιτητών και της προσπάθειας μείωσης του αριθμού των φοιτητών ανά μάθημα)

- να διατηρηθεί ο ανοιχτός χαρακτήρας του ΠΠΣ που δίνει τη δυνατότητα επιλογών στους φοιτητές ώστε να εμβαθύνουν σε αντικείμενα που τους ενδιαφέρουν.

2.2 Βασικά χαρακτηριστικά του ΠΠΣ

Τα βασικά χαρακτηριστικά του ΠΠΣ, όπως προέκυψαν από την αναδιάρθρωση που έγινε το 2011-12 είναι τα εξής:

A) Αυξήθηκε ο αριθμός μαθημάτων που προσφέρει ο κάθε διδάσκων από 4 ανά ακαδημαϊκό έτος σε 6 (τρία αντί για δύο ανά εξάμηνο). Η κίνηση αυτή έδωσε τη δυνατότητα μιας κατά περίπου 50% αύξησης του αριθμού των μαθημάτων σε μια περίοδο όπου το διδακτικό προσωπικό μειώθηκε κατά περίπου 40% το 2014-15. Η προσφορά περισσότερων μαθημάτων από τους διδάσκοντες έδωσε τη δυνατότητα χωρισμού των φοιτητών σε μικρότερα τμήματα για την παρακολούθηση των υποχρεωτικών μαθημάτων και των μαθημάτων των πρακτικών ασκήσεων, αλλά και τη δυνατότητα διατήρησης σεμιναρίων και εργαστηρίων. Η μείωση του αριθμού των φοιτητών ανά μάθημα είναι βασική προϋπόθεση για πιο αποτελεσματική διδασκαλία και μάθηση.

Κάθε μάθημα περιλαμβάνει δύο ώρες διδασκαλίας, οι οποίες οργανώνονται σε ένα κεντρικό ωρολόγιο πρόγραμμα και μία ώρα φροντιστήριο, για το χρόνο διεξαγωγής του οποίου αποφασίζει ο διδάσκων, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες του μαθήματος. Μαθήματα με εργαστηριακό περιεχόμενο ή/και τα μαθήματα πρακτικής άσκησης περιλαμβάνουν επίσης συστηματικές συναντήσεις διδασκόντων και φοιτητών για εποπτεία σε μεγάλο αριθμό ωρών εκτός ωρολογίου προγράμματος/ φροντιστηρίου. Η προσαρμογή των μαθημάτων σε 2ωρη διδασκαλία με παράλληλη φροντιστηριακή εργασία μετέφερε σημαντικό μέρος έργου στους φοιτητές με θετικά μαθησιακά αποτελέσματα, μιας και τα υποκείμενα μαθαίνουν κυρίως από αυτά που κάνουν και λιγότερο από αυτά που ακούν. Οι φοιτητές βρέθηκαν έτσι να συνεργάζονται μεγαλύτερους χρόνους προσωπικά με

τους διδάσκοντες για να μπορούν να φέρουν σε πέρας το έργο τους.

Β) Ο αριθμός των ΠΜ/ ECTS που προσφέρει το πτυχίο του ΤΕΑΠΗ είναι 250 (με ελάχιστο αριθμό οριζόμενο από τον Νόμο το 240). Οι 10 παραπάνω ΠΜ/ ECTS προσφέρονται μέσω των υποχρεωτικών μαθημάτων ξένης γλώσσας με έμφαση στην αγγλική ορολογία των επιστημών της εκπαίδευσης και της αγωγής.

- Για τα περισσότερα μαθήματα ο φόρτος εργασίας, ο οποίος προσδιορίζεται από τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα (βλ. Παράρτημα 11.4 με τις αναλυτικές περιγραφές των μαθημάτων), αντιστοιχεί σε 5 ΠΜ/ ECTS. Εξαιρέση αποτελούν:

- α) τα μαθήματα των αγγλικών (Αγγλικά II: 2 ΠΜ/ ECTS και Αγγλική ορολογία και κείμενα I και II: 4 ΠΜ/ ECTS το καθένα) και
- β) τα μαθήματα που περιλαμβάνουν και πρακτική άσκηση, τα οποία προσφέρουν 8 ΠΜ/ ECTS το καθένα.

- Γ) Σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο, τα μαθήματα του ΠΠΣ εστιάζουν α) στη θεωρία και την έρευνα των κοινωνικών, ανθρωπιστικών και θετικών επιστημών που αφορούν άμεσα τα πεδία της εκπαίδευσης και της αγωγής β) στην εφαρμοσμένη παιδαγωγική και τη διδακτική ποικίλων γνωστικών αντικειμένων και γ) στην ερευνητική μεθοδολογία. Με αυτό τον τρόπο το ΠΠΣ στοχεύει να διαμορφώσει εκπαιδευτικούς ικανούς να θέσουν, να διερευνήσουν και να απαντήσουν σε ερωτήματα σχετικά με τις πρακτικές τους. Ταυτόχρονα επιχειρεί να αναπτύξει στους φοιτητές και τις φοιτήτριες ερευνητικές ικανότητες, κάτι που αποτελεί πλεονέκτημα για τη συνέχιση των σπουδών τους σε μεταπτυχιακό επίπεδο.

- Σε αυτή την κατεύθυνση, εκτός από την αύξηση των υποχρεωτικών μαθημάτων Μεθοδολογίας από δύο σε τρία, αναμορφώθηκαν τα μαθήματα της Πρακτικής Άσκησης του 4^{ου} έτους. Η *Πρακτική Άσκηση* σε εκπαιδευτικό πλαίσιο δεν έχει πλέον γενικό χαρακτήρα, αλλά εξειδικεύεται σε συγκεκριμένα *Γνωστικά αντικείμενα και Διδακτικές προσεγγίσεις* (πχ Διαπολιτισμική εκπαίδευση, Περιβαλλοντική εκπαίδευση, Διδακτική Φυσικών Επιστημών, Μαθηματικών κλπ), ενώ παράλληλα εισάγεται για πρώτη φορά ένα εξαμηνιαίο μάθημα *Πρακτικής Άσκησης στην Έρευνα*, όπου οι φοιτητές/ριες καλούνται να εφαρμόσουν μία τουλάχιστον μεθοδολογία έρευνας στο εκπαιδευτικό πεδίο, να παράγουν δεδομένα και αποτελέσματα σχετικά με ένα ερώτημα, να τα επεξεργαστούν και να αξιολογήσουν την παραγωγή τους τόσο ως προϊόν επιστημονικής έρευνας, όσο και ως πληροφορία χρήσιμη στη διαδικασία διδασκαλίας-μάθησης.

- Δ) Μια σημαντική καινοτομία του ΠΠΣ είναι η ενότητα μαθημάτων της Θεματικής Εβδομάδας, μέσω των οποίων οι φοιτητές/τριες έρχονται σε επαφή με τον επιστημονικό τρόπο επικοινωνίας (γνωρίζουν και συνεργάζονται με εξωτερικούς επιστήμονες, αντιμετωπίζουν ένα αντικείμενο ή διεπιστημονικό θέμα με ρυθμούς σεμιναρίων/ συνεδρίων, διαχειρίζονται την πολλαπλή βιβλιογραφία του κλπ) και γνωρίζουν διαφορετικά πλαίσια και τρόπους μάθησης (βιωματικές δραστηριότητες και εργαστήρια, τέχνη, συμμετοχικές διαδικασίες). Στις Θεματικές Εβδομάδες εξετάζονται θέματα που συνδέονται με ζητήματα κρίσιμα για την εκπαίδευση όπως η Διαπολιτισμική εκπαίδευση, η Διαφοροποιημένη παιδαγωγική, το Παιχνίδι, τα Φύλα, οι

Κοινωνικές ανισότητες, η Δημοκρατία στο σχολείο, καθώς και πρακτικές της τέχνης. Η μορφή των μαθημάτων είναι εργαστηριακή, σε μικρές ομάδες και περιλαμβάνει σύνδεση με την εκπαιδευτική πράξη. Με τις Θεματικές Εβδομάδες το ΠΠΣ ενισχύει την ενεργό συμμετοχή των φοιτητών/ριών και στοχεύει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως η δημιουργικότητα και η καινοτομία, αλλά και στην αναβάθμιση της ικανότητας διαβίου μάθησης.

Ε) Τέλος το ΠΠΣ στηρίζει τη διεπιστημονική διδασκαλία αντικειμένων που αφενός προωθούν τη συνεργασία μεταξύ διδασκόντων που έχουν διαφορετικές ειδικότητες και αφετέρου προκαλούν και καλλιεργούν τις δημιουργικές ικανότητες των φοιτητών.

2.3 Δομή του ΠΠΣ

Το ΠΠΣ του ΤΕΑΠΗ είναι οργανωμένο, σε **ενότητες μαθημάτων** που διασφαλίζουν α) τη μύηση στη διεπιστημονική προσέγγιση του εκπαιδευτικού πεδίου και β) τη σύνδεση των θεωρητικών γνώσεων με την εκπαιδευτική πράξη και την έρευνα.

Συγκεκριμένα:

Οκτώ ενότητες του ΠΠΣ περιλαμβάνουν μαθήματα τα οποία προσεγγίζουν την εκπαίδευση μέσα από τους «φακούς» διαφορετικών επιστημονικών περιοχών και προσφέρουν βασικά μεθοδολογικά εργαλεία για την επιστημονική έρευνα. Πρόκειται για τις ενότητες:

1. Παιδαγωγική

2. Ψυχολογία

3. Κοινωνιολογία

4. Μεθοδολογία

5. Εκπαίδευση στις Θετικές Επιστήμες

6. Αγωγή στις Τέχνες

7. Γλώσσα, Λογοτεχνία, Ιστορία

8. Ξένη Γλώσσα.

Παράλληλα το ΠΠΣ επιχειρεί να ολοκληρώσει και να σταθεροποιήσει τις διαφορετικές αυτές προσεγγίσεις μέσω της Πρακτικής Άσκησης των φοιτητών/τριών η οποία πραγματοποιείται υποχρεωτικά για πέντε (5) εξάμηνα σπουδών. Η Πρακτική Άσκηση αποτελεί ξεχωριστή ενότητα του ΠΠΣ:

9. Πρακτικές Ασκήσεις στην Εκπαίδευση και την Έρευνα

όπως και η ενότητα:

10. Θεματικές εβδομάδες, η οποία δίνει έμφαση σε διεπιστημονικές προσεγγίσεις και σε διαφορετικά πλαίσια μάθησης (βλ. παραπάνω).

Εντός των ενοτήτων ορίζονται οι θεμελιώδεις προϋποθέσεις για την απόκτηση πτυχίου και **ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός διδακτικών/ πιστωτικών μονάδων κατά ενότητα**. Αυτή η αρχή διασφαλίζει την επιστημονική επάρκεια του πτυχίου.

Τα μαθήματα διακρίνονται σε *υποχρεωτικά*, *υποχρεωτικώς επιλεγόμενα* και *ελεύθερης επιλογής*. Τα *μαθήματα επιλογής* είναι κατανομημένα στις διάφορες ενότητες (όπως άλλωστε και τα υποχρεωτικά). Από αυτή τη δεξαμενή επιλεγόμενων μαθημάτων οι φοιτητές πρέπει να επιλέξουν α) συγκεκριμένο αριθμό ανά ενότητα

(υποχρεωτικώς επιλεγόμενα μαθήματα) β) συγκεκριμένο αριθμό ανεξάρτητα από ενότητα (ελεύθερης επιλογής). Για να καλύψουν τις 250 ΠΜ/ ECTS που απαιτούνται για την απόκτηση πτυχίου οι φοιτητές/τριες πρέπει να παρακολουθήσουν με επιτυχία συνολικά 48 μαθήματα. Συγκεκριμένα:

20 υποχρεωτικά μαθήματα

- 13 υποχρεωτικώς επιλεγόμενα μαθήματα και 15 μαθήματα ελεύθερης επιλογής.

Η αναλογία υποχρεωτικών μαθημάτων-μαθημάτων επιλογής ανά έτος σπουδών μεταβάλλεται σταδιακά κατά τη διάρκεια της φοίτησης. Στα πρώτα εξάμηνα σπουδών ο αριθμός των υποχρεωτικών μαθημάτων είναι μεγάλος, αλλά μειώνεται στη συνέχεια, ενώ αυξάνονται αντιστοίχως τα μαθήματα επιλογής. Συγκεκριμένα στο πρώτο έτος σπουδών οι φοιτητές/ριες πρέπει να παρακολουθήσουν συνολικά έντεκα (11) υποχρεωτικά μαθήματα, στο δεύτερο επτά (7), στο τρίτο δύο (2), ενώ στο τέταρτο έτος δεν υπάρχει υποχρεωτικό μάθημα. Η συγκεκριμένη κατανομή των υποχρεωτικών μαθημάτων διασφαλίζει ότι οι φοιτητές/ριες αποκτούν κατά την αρχική φάση των σπουδών το αναγκαίο βασικό υπόβαθρο στις επιστημονικές περιοχές που συνθέτουν το διεπιστημονικό πεδίο της εκπαίδευσης, έτσι ώστε μπορούν στη συνέχεια μέσω των μαθημάτων επιλογής να εμβαθύνουν σε αντικείμενα που τους ενδιαφέρουν.

Η προσφορά μεγάλου αριθμού μαθημάτων επιλογής είναι μια βασική επιλογή του ΤΕΑΠΗ, γιατί διασφαλίζει τον ανοιχτό χαρακτήρα του ΠΠΣ. Επιτρέπει στους φοιτητές/ριες στο μέτρο του δυνατού να διαμορφώσουν μια προσωπική, κατά κάποιον τρόπο, ειδίκευση (για παράδειγμα στις ψυχολογικές προσεγγίσεις της εκπαίδευσης, αυτές της διδακτικής κάποιων αντικειμένων όπως εικαστικής αγωγής, θετικών επιστημών, λογοτεχνίας κλπ), η οποία ευνοεί προοπτικές επαγγελματικής αποκατάστασης στον ιδιωτικό χώρο (για παράδειγμα, απασχόληση παιδιών στις ώρες του διευρυμένου ωραρίου με εστιασμένες δραστηριότητες, εξωσχολική απασχόληση παιδιών κλπ). Η δυνατότητα αυτή δεν στερεί προφανώς από τους φοιτητές και μια επιλογή κατανομημένη ισόρροπα ανάμεσα σε όλες τις προσεγγίσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας, επιλογή περισσότερο κατάλληλη για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού.

Παράλληλα όμως η προσφορά μεγάλου αριθμού μαθημάτων επιλογής είναι αναγκαία και για έναν επιπλέον λόγο. Μαθήματα εργαστηριακά ή/και σεμινάρια όπου απαιτείται συστηματική εποπτεία των φοιτητών από τους διδάσκοντες (όπως για παράδειγμα τα μαθήματα της πρακτικής άσκησης), πρέπει να έχουν μικρό αριθμό φοιτητών. Για αυτό το λόγο σε τρεις ενότητες του ΠΠΣ (α. Πρακτική άσκηση: Γνωστικά αντικείμενα και Διδακτικές προσεγγίσεις, β. Πρακτική Άσκηση στις μεθόδους έρευνας, και γ) Θεματικές Εβδομάδες) προσφέρονται εναλλακτικά μαθήματα από 10 κατά μέσον όρο διδάσκοντες ανά ακαδημαϊκό έτος, από τα οποία οι φοιτητές/ριες πρέπει υποχρεωτικά να επιλέξουν ένα αντίστοιχα.

Τέλος στο ΠΠΣ υπάρχουν και δύο πραγματικά ελεύθερες επιλογές (με την έννοια ότι οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να μην επιλέξουν καμία από τις δύο): η πτυχιακή εργασία, και ένα μάθημα που οι φοιτητές μπορούν να παρακολουθήσουν από άλλο Τμήμα του Πανεπιστημίου. Η πτυχιακή εργασία δεν είναι υποχρεωτική, γιατί δεν υπάρχει τέτοια δυνατότητα λόγω του δυσανάλογα μικρού αριθμού διδασκόντων σε σχέση με τον αριθμό των φοιτητών. Παρ' όλα αυτά πολλοί διδάσκοντες αναλαμβάνουν επιπλέον των διδακτικών τους υποχρεώσεων την εποπτεία

πτυχιακών εργασιών.

2.4 Πρακτική άσκηση

Η πρακτική άσκηση είναι υποχρεωτική και γίνεται σε δημόσια νηπιαγωγεία, ενώ οι φοιτήτριες και οι φοιτητές του 3^{ου} έτους πραγματοποιούν περιορισμένο αριθμό παρατηρήσεων και στην Α' τάξη δημοτικών σχολείων προκειμένου να συγκρίνουν και να εμβαθύνουν σε παιδαγωγικές πρακτικές που αφορούν τα δύο συγκεκριμένα εκπαιδευτικά πλαίσια προσεγγίζοντας με ενεργό τρόπο την έννοια της μετάβασης. Επιπλέον, μερίδα φοιτητών του τέταρτου έτους μετέχει στο συγχρηματοδοτούμενο (στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ) Πρόγραμμα Πρακτικής Άσκησης του ΕΚΠΑ (http://www.ecd.uoa.gr/?page_id=69).

Στο πλαίσιο των μαθημάτων που υποστηρίζουν την πρακτική άσκηση: α) αναδεικνύεται η λειτουργική σύνδεση των επιμέρους επιστημονικών αντικειμένων που διδάσκονται στο ΠΠΣ (ψυχολογία, παιδαγωγική, κοινωνιολογία κλπ) στο επίπεδο της εκπαιδευτικής πράξης β) αναλύεται η εκπαιδευτική εμπειρία των φοιτητών/ριών και επιχειρείται η «ανάγνωση» καταγραφών που έχουν πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο της τάξης, υπό των πρίσμα των επιστημονικών δεδομένων (γεγονός που συνεπάγεται και μια κριτική προσέγγιση στις εκπαιδευτικές πρακτικές των νηπιαγωγείων) και γ) προωθείται η προσέγγιση του εκπαιδευτικού-ερευνητή.

Η πρακτική άσκηση είναι οργανωμένη σε πέντε (5) εξαμηνιαία μαθήματα. (ένα εξάμηνο στο 2^ο έτος, τα δύο εξάμηνα του 3^{ου} και τα δύο εξάμηνα του 4^{ου} έτους) Η δομή της θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σπονδυλωτή καθώς αποτελείται από μέρη που έχουν εσωτερική συνοχή και κάθε εξαμηνιαίο μάθημα «πατάει» για την ανάπτυξή του σε όσα έχουν προσεγγίσει και αναπτύξει οι φοιτήτριες και οι φοιτητές στα μαθήματα των προηγούμενων. Βασικές επιδιώξεις, που διαπερνούν όλες τις φάσεις της πρακτικής άσκησης, αποτελούν η σύνδεση της παιδαγωγικής θεωρίας με την εκπαιδευτική πράξη, καθώς και η προώθηση της αντίληψης του εκπαιδευτικού ως ερευνητή. Η πρακτική άσκηση ξεκινά (στο 2^ο έτος) με παρατήρηση και ανάλυση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας, προχωράει (στο 3^ο έτος) σε συμμετοχική παρατήρηση και ανάλυση, συνεχίζει με εκπαιδευτικούς σχεδιασμούς και παρεμβάσεις που συνδέονται με τις διαφορετικές περιοχές του προγράμματος σπουδών, αυτοπαρατήρηση και ανάλυση των προσωπικών πρακτικών και καταλήγει στο (4^ο έτος) σε ανάπτυξη σχεδίων διδασκαλίας και έρευνας, εφαρμογή τους και αξιολόγησή τους.

2.5 Διαδικασία (ανα)σχεδιασμού, αξιολόγησης και έγκρισης του ΠΠΣ

Στο ΤΕΑΠΗ λειτουργεί σε σταθερή βάση η επιτροπή Προγράμματος Προπτυχιακών Σπουδών. Σε όλη τη διάρκεια της ακαδημαϊκής χρονιάς συλλέγει δεδομένα για τις τυχόν δυσλειτουργίες του ΠΠΣ, για την ανταπόκριση του προγράμματος στις επιστημονικές εξελίξεις που αφορούν την εκπαίδευση και αγωγή των παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας, τους προβληματισμούς και τις προτάσεις των φοιτητών (σε συνεργασία με το σύλλογό τους), καθώς και τις ενδείξεις από τις αντιδράσεις εκπαιδευτικών και κοινωνικών φορέων (με τους οποίους το ΤΕΑΠΗ συνεργάζεται κυρίως στο πλαίσιο της πρακτικής άσκησης των φοιτητών) σχετικά με το έργο του Τμήματος. Η επιτροπή συλλέγει επίσης και επεξεργάζεται τις προτάσεις των

μελών ΔΕΠ για αλλαγές ή νέα μαθήματα. Στο τέλος κάθε ακαδημαϊκής περιόδου, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, καθώς και τις ιδιαίτερες ανάγκες που προκύπτουν κάθε χρονιά (πχ τα κενά που δημιουργούνται από την αποχώρηση μελών ΔΕΠ λόγω συνταξιοδότησης), η επιτροπή εισηγείται στη Συνέλευση του Τμήματος τις αλλαγές που τεκμηριωμένα προωθούν τους σκοπούς μας. Το εγκεκριμένο από τη Συνέλευση ΠΠΣ δημοσιοποιείται στην αρχή κάθε ακαδημαϊκής χρονιάς με ανάρτηση στην ιστοσελίδα του Τμήματος και στον πίνακα ανακοινώσεων της Γραμματείας. Αναλυτική περιγραφή των στόχων και του περιεχομένου των προσφερόμενων μαθημάτων περιλαμβάνεται στον Οδηγό Σπουδών, ο οποίος ανανεώνεται κάθε χρόνο και αναρτάται επίσης στην ιστοσελίδα του Τμήματος. Η διαδικασία αυτή οδηγεί σε ένα πάντα ενημερωμένο και αποτελεσματικό ΠΠΣ.

Το ΤΕΑΠΗ είναι ένα τμήμα που διαθέτει υψηλή αναγνωρισιμότητα στον ελληνικό χώρο, αλλά και στο διεθνές πλαίσιο. Αυτό προκύπτει τόσο από τον αριθμό ετεροαναφορών, τον υψηλότερο στον Ελλαδικό χώρο στο αντικείμενό του, αλλά και από τη βάση εισαγωγής των πρωτοετών φοιτητών, η οποία είναι επίσης η υψηλότερη σε σύγκριση με τα ομοειδή τμήματα της ημεδαπής. Το ΤΕΑΠΗ καταβάλλει διαρκώς προσπάθεια να διατηρεί τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά με βάση τα σύγχρονα δεδομένα της επιστήμης αλλά και να ανταποκρίνεται στις προκλήσεις της νέας εποχής. Λαμβάνοντας υπόψη τα διεθνή δεδομένα όσον αφορά την οργάνωση σπουδών εκπαιδευτικών προχώρησε σε αλλαγές στη διάρθρωση του προγράμματος σπουδών.

Η αξιολόγηση του ΠΠΣ, με βάση την οποία αποφασίζονται οι αναγκαίες αλλαγές και αναπροσαρμογές του, προκύπτει από α) την εσωτερική αξιολόγηση του ΤΕΑΠΗ β) την εξωτερική αξιολόγηση του ΤΕΑΠΗ γ) τη διαδικασία αξιολόγησης του διδακτικού έργου από τους φοιτητές.

Στο πλαίσιο της εσωτερικής αξιολόγησης του διδακτικού, επιστημονικού και διοικητικού έργου του ΤΕΑΠΗ, την οποία υλοποιεί συστηματικά η ΟΜΕΑ του Τμήματος από το 2009, εξετάζεται ο βαθμός ανταπόκρισης του ΠΠΣ στους στόχους και τη στρατηγική του Τμήματος, η αρτιότητα της δομής του και η λειτουργικότητά του, αναδεικνύονται τα ισχυρά σημεία του και εντοπίζονται τυχόν δυσλειτουργίες ώστε να σχεδιαστούν οι κατάλληλες παρεμβάσεις (βλ. Εκθέσεις Εσωτερικής Αξιολόγησης ΤΕΑΠΗ 2012-13 και 2013-16).

Το ΠΠΣ αξιολογήθηκε τον Σεπτέμβριο 2013 στο πλαίσιο της εξωτερικής αξιολόγησης του ΤΕΑΠΗ. Η έκθεση των εξωτερικών αξιολογητών αναγνωρίζει ρητά ότι το Τμήμα έχει ασχοληθεί αποτελεσματικά με τα Προγράμματα Σπουδών που προσφέρει, πετυχαίνοντας να τα εξελίξει στο πλαίσιο των σκοπών και των στόχων που ορίζει ο νόμος και λαμβάνοντας υπόψη τις τρέχουσες κοινωνικές και οικονομικές ανακατατάξεις (Βλ External Evaluation Report, σελ. 8 και 12). Παράλληλα η έκθεση περιλάμβανε ορισμένες κριτικές επισημάνσεις και προτάσεις αλλαγών, οι οποίες εκτιμήθηκαν στο πλαίσιο της εσωτερικής αξιολόγησης και έγιναν άμεσα οι κατάλληλες τροποποιήσεις του ΠΠΣ (βλ. Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης ΤΕΑΠΗ 2013-16).

Τέλος στην αξιολόγηση του ΠΠΣ του ΤΕΑΠΗ συμβάλλει και η διαδικασία αξιολόγησης του διδακτικού έργου μέσω ερωτηματολογίων που ανιχνεύουν σε όλα τα μαθήματα την εκτίμηση των φοιτητών για συνιστώσες της μάθησής τους, καθώς και τα χαρακτηριστικά της διδασκαλίας. Παράλληλα γίνονται προσπάθειες για τη βελτίωση της αξιολόγησης του διδακτικού έργου με την επεξεργασία ενός ερωτηματολογίου φιλικού προς τους

χρήστες. Από τα ερωτηματολόγια προκύπτει ότι οι φοιτήτριες/τές, στη συντριπτική πλειονότητα των γνωστικών αντικειμένων του ΠΠΣ, εκτιμούν ως θετικά τόσο τα μαθησιακά τους αποτελέσματα σε γνώσεις που εκτιμούν ότι θα χρειαστούν ως επαγγελματίες, όσο και τις διδακτικές πρακτικές των διδασκόντων, προβάλλοντας βέβαια και διαφοροποιήσεις από μάθημα σε μάθημα και από διδάσκοντα σε διδάσκοντα.

Β.3. Φοιτητοκεντρική μάθηση, διδασκαλία και αξιολόγηση.

ΤΑ ΑΕΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΟΥΝ ΟΤΙ ΤΑ ΠΠΣ ΠΑΡΕΧΟΥΝ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ, ΩΣΤΕ ΑΥΤΟΙ ΝΑ ΕΝΘΑΡΡΥΝΟΝΤΑΙ ΝΑ ΑΝΑΛΑΒΟΥΝ ΕΝΕΡΓΟ ΡΟΛΟ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΑΘΗΣΗΣ. ΟΙ ΕΦΑΡΜΟΖΟΜΕΝΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΖΟΝΤΑΙ ΠΡΟΣ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ.

ΦΟΙΤΗΤΟΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ-ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Η φιλοσοφία, οι μέθοδοι διδασκαλίας και αξιολόγησης, λογική και η οργάνωση των προσφερόμενων μαθημάτων που υιοθετεί το ΠΠΣ του ΤΕΑΠΗ έχουν στόχο να διασφαλίσουν και να προαγάγουν τη φοιτητοκεντρική αντίληψη.

Το ΠΠΣ του ΤΕΑΠΗ έχει ως αφητηρία τρεις κατευθυντήριες θέσεις:

α) οι φοιτητές και οι φοιτήτριες θεωρούνται ενεργοί μετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία, ικανοί να συνδιαμορφώνουν μαζί με τους διδάσκοντες και τις διδάσκουσες, στο μέτρο που ο ίδιος χαρακτήρας του μαθήματος το επιτρέπει, το βάθος και το εύρος των θεωρητικών και μεθοδολογικών ερωτημάτων. Παροτρύνονται έτσι να αναπτύξουν κριτική σκέψη και να εμπλακούν σε αναστοχαστικές διεργασίες. Προφανώς μαθήματα που έχουν υποχρεωτικό και ως εκ τούτου μαζικό χαρακτήρα προσφέρονται λιγότερο για φοιτητοκεντρικού τύπου διδασκαλία και μάθηση, όπως είναι για παράδειγμα τα εισαγωγικά μαθήματα του πρώτου και δεύτερου εξαμήνου. Ωστόσο και εδώ γίνεται σοβαρή προσπάθεια να διαφυλαχθεί η φοιτητοκεντρική διάσταση του μαθήματος μέσω της διδασκαλίας του ίδιου μαθήματος από δύο ή τρεις διδάσκοντες/ντες έτσι ώστε ο αριθμός των φοιτητών ανά μάθημα να διατηρείται σχετικά μικρός και να ελέγχεται στο μέτρο του δυνατού η αναλογία διδάσκοντα/φοιτητή.

Αντίθετα, ο ξεχωριστός τρόπος σύλληψης, οργάνωσης και υλοποίησης των πρακτικών ασκήσεων από το ΤΕΑΠΗ καθώς και ο επιτυχημένος θεσμός των Θεματικών Εβδομάδων, όπως αναφέρεται διεξοδικά και στην ενότητα που περιγράφει το ΠΠΣ, προσφέρονται κατεξοχήν για την ανάδειξη του φοιτητή/τριας σε καθοριστικό παράγοντα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Εν προκειμένω, οι πρακτικές ασκήσεις δεν συνδυάζουν μόνο παραδειγματικά τη συνομιλία της θεωρίας με την πράξη. Προσφέρουν το υπόβαθρο για διαρκή και συστηματική ανατροφοδότηση του φοιτητή και της φοιτήτριας, για διαλεύκανση τυχόν σκοτεινών σημείων, για την ανάδειξη τόσο των ιδιαίτερων δυσκολιών που το πέρασμα στο πεδίο κρύβει, όσο και των ατομικών ικανοτήτων και ενδιαφερόντων. Αντίστοιχα το εύρος των γνωστικών πεδίων που καλύπτουν οι Θεματικές Εβδομάδες καθώς και η οργάνωσή τους στη βάση ολιγάριθμων ομάδων δίνει την ευκαιρία στους φοιτητές/τριες να επιλέξουν τη σε βάθος ενασχόληση με αντικείμενα που τους ενδιαφέρουν πραγματικά, να εκθέσουν τις απόψεις τους και να προβληματιστούν.

Επίσης, τα σεμιναριακά και τα εργαστηριακά μαθήματα καθώς και η προσφερόμενη ωριαία και σε εβδομαδιαία βάση φροντιστηριακή υποστήριξη κάθε μαθήματος συμβάλλουν με τη σειρά τους στην ενεργό συμμετοχή των φοιτητών/τριών υπό την διακριτική καθοδήγηση των διδασκόντων, με γνώμονα τις ξεχωριστές ανάγκες, δυσκολίες, ενδιαφέροντα και ικανότητές τους έτσι ώστε σταδιακά να μπορέσουν να

αυτονομηθούν από το επιστημονικό σύγγραμμα και να αναπτύξουν τη δική τους σκέψη.

Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και η εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας, καθώς μέσα από αυτήν οι φοιτητές/τριες σε στενή συνεργασία με τον/την επιβλέποντα/ουσα μπαίνουν σε μια διαδικασία επιλογής ενός θέματος της αρεσκείας του και το επεξεργάζονται σε βάθος μαθαίνοντας ταυτόχρονα τα όριά τους και τις δυνατότητές τους.

Η παραπάνω συνιστώσα της φοιτητοκεντρικής λογικής αποτυπώνεται συνολικά και λειτουργικά στο Πρόγραμμα Προπτυχιακών Σπουδών (ΠΠΣ) ως εξής:

i) υποχρεωτικά για όλους τους φοιτητές είναι στην ουσία τα επιστημονικά περιεχόμενα των πεδίων των «Ενοτήτων» του ΠΠΣ, καθώς και τα ανά ενότητα προσφερόμενα «Υποχρεωτικά μαθήματα».

ii) η εμβάθυνση στα επιστημονικά πεδία των «ενοτήτων» πραγματοποιείται μέσω υποχρεωτικής «Επιλεγόμενων μαθημάτων», μιας και κάθε φοιτητής ή φοιτήτρια οφείλει να επιλέξει από κάθε ενότητα επιπλέον προσφερόμενα μαθήματα για να καλύψει έναν αριθμό πιστωτικών μονάδων που θα του επιτρέψει να ολοκληρώσει τις σπουδές του. Η επιλογή αυτή αναδεικνύεται ως σημαντική, καθώς οι φοιτητές/τριες προχωράνε προς τα μεγαλύτερα εξάμηνα σπουδών και εδραιώνει τη δυνατότητά τους να κατασκευάζουν και να παρακολουθούν ένα προσωπικό πρόγραμμα σπουδών, που αφενός περιλαμβάνει τα υποχρεωτικά επιστημονικά πεδία και αφετέρου προσαρμόζεται στις προσωπικές ικανότητες, ενδιαφέροντα και μαθησιακά χαρακτηριστικά των φοιτητών και φοιτητριών.

iii) οι ανά μάθημα ιδιαίτερες δυσκολίες, καθώς και ο σχετικός με αυτές χρονισμός της προσφοράς του περιεχομένου αντιμετωπίζονται με επιτυχία μέσω της καθιέρωσης του αυστηρού δώρου διδασκαλίας ανά μάθημα και ανά βδομάδα παράλληλα με την ευελιξία προσφοράς της τρίτης ανά βδομάδα ώρας ως φροντιστηριακής και κατανεμημένης από τον διδάσκοντα ανάλογα με τις ανάγκες της ροής των μαθημάτων αλλά και των φοιτητών και φοιτητριών.

β) Η προσφερόμενη γνώση δεν περιορίζεται από αυστηρά οριοθετημένα γνωστικά αντικείμενα. Προάγει τον διεπιστημονικό διάλογο και έτσι εμποδίζει την προσκόλληση των φοιτητών και φοιτητριών σε συγκεκριμένα γνωστικά περιεχόμενα, στάση που θα οδηγούσε τόσο την παραγωγή και εξάρτηση από γνώσεις συνταγές, γνώσεις δηλαδή που θα είχαν κατά κύριο λόγο πρακτική εφαρμογή, όσο και στην παγίωση μιας παθητικής σχέσης με τη γνώση. Αντιθέτως η εσωτερική λογική που διέπει τη διδασκαλία των μαθημάτων αποσκοπεί στην ανάδειξη της γνώσης ως εργαλείου, δηλαδή ως μέσου που θα δίνει τη δυνατότητα σε κάθε έναν και κάθε μία φοιτητή και φοιτήτρια ξεχωριστά να αναζητά νέες γνώσεις, να παρακολουθεί τις εξελίξεις στα επιστημονικά πεδία και να εμβαθύνει σε ζητήματα που τον/την ενδιαφέρουν. Η αρχή «μαθαίνω πως να μαθαίνω» ανοίγει την εκπαιδευτική διαδικασία και καθιστά τον ίδιο το φοιτητή και την ίδια τη φοιτήτρια αυτόνομο και ικανό/ή να συγκροτεί το επαγγελματικό/επιστημονικό προφίλ που επιθυμεί. Επιπλέον, η προσήλωση σε αυτή την αρχή υποστηρίζεται από την χρήση πολλαπλών μέσων διδασκαλίας, όπως είναι η ηλεκτρονική τάξη, το power point, το video, οι κινηματογραφικές ταινίες, οι ανοιχτές τάξεις καθώς και πολλαπλών μεθόδων διδασκαλίας που καλύπτουν το φάσμα από την παραδοσιακή διδασκαλία μέχρι τις ατομικές ή ομαδικές εργασίες (γραπτές ή προφορικές), τις βιωματικές μεθόδους, τις

εργαστηριακές προσεγγίσεις, τα παιχνίδια ρόλων κ.ο.κ.. Η ποικιλία των μέσων και των μεθόδων επιτρέπει στους διδάσκοντες/ουσες ευελιξία ανάλογα με τη σύνθεση, το έτος σπουδών, τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των φοιτητών/τριων. Παράλληλα, η ανταπόκριση που το κάθε μέσο και η κάθε μέθοδος έχει, γίνεται αντικείμενο αξιολόγησης από τους διδάσκοντες και τις διδάσκουσες καθώς και από τους ίδιους τους φοιτητές/τριες προκειμένου οι πρώτοι να παρέμβουν έγκαιρα και να ρυθμίσουν την αποτελεσματικότητά τους. Σε αυτή τη βάση οικοδομούνται σχέσεις συνεργασίας και αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ των φοιτητών/τριών και των διδασκόντων και τυχόν παράπονα των φοιτητών επιλύονται είτε κατ' ιδίαν είτε εντός της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος.

Η δεύτερη αυτή συνιστώσα της φοιτητοκεντρικής λογικής αποτυπώνεται στην αναλυτική παρουσίαση των μαθημάτων, όπου μπορεί να διαπιστώσει κάποιος την μεγάλη ποικιλία διδακτικών-μαθησιακών προσεγγίσεων που επιλέγονται από τους διδάσκοντες. Την ποικιλία αυτή είχε διαπιστώσει και επαινέσει και η εξωτερική αξιολόγηση του ΠΠΣ του 2013, αν και ταυτόχρονα είχε επισημάνει πως μια τέτοια διδακτική-μαθησιακή διαχείριση καταναλώνει μεγάλο μέρος από την ενέργεια του επιστημονικού προσωπικού του Τμήματος. Επειδή όμως το ΤΕΑΠΗ είναι ένα Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και οφείλει να αποτελεί πρότυπο διδακτικών προσεγγίσεων η ΓΣ συμφώνησε να διατηρήσει τόσο την ποικιλία των διδακτικών μεθόδων, όσο και των μεγάλο αριθμό των «επιλεγόμενων μαθημάτων» που εξυπηρετούν την πρώτη συνιστώσα της φοιτητοκεντρικής λογικής, όπως την παρουσιάσαμε παραπάνω.

γ) Σεβασμός στη διαφορετικότητα. Το ΠΠΣ του ΤΕΑΠΗ διέπεται από το σεβασμό της διαφορετικότητας. Ένα ευρύ φάσμα των προσφερομένων μαθημάτων επικεντρώνεται στην έννοια της διαφορετικότητας, στις ποικίλες της εκφάνσεις, εντός και εκτός σχολείου και προτείνει τρόπους για την αναγνώριση και το σεβασμό της, αμφισβητώντας με επιστημονικά επιχειρήματα προκαταλήψεις και στερεότυπα που εξομοιώνουν τη διαφορετικότητα με την κατωτερότητα προάγοντας έτσι ρατσιστικές, ξενοφοβικές και σεξιστικές αντιλήψεις και πρακτικές.

Στο ΤΕΑΠΗ είναι εγγεγραμμένοι φοιτητές και φοιτήτριες που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες. Παρά τα εμπόδια που ορθώνουν οι υλικοτεχνικές υποδομές και τα ελλείμματα για το σκοπό αυτό παιδαγωγικά μέσα, υπάρχει η δυνατότητα για διερμηνεία των μαθημάτων στη νοηματική γλώσσα, ενώ παράλληλα προβλέπεται και εφαρμόζεται ξεχωριστή διαδικασία αξιολόγησης έτσι ώστε να διευκολυνθούν χωρίς να στιγματίζονται όσοι φοιτητές και όσες φοιτήτριες κρίνουν ότι την χρειάζονται.

Αυτή η τρίτη συνιστώσα της φοιτητοκεντρικής λογικής εκφράζεται στις διδακτικές-μαθησιακές στρατηγικές των διδασκόντων (διαφοροποιημένες και ενταξιακές στρατηγικές) αλλά και στα περιεχόμενα σημαντικών ενοτήτων του ΠΠΣ (μαθήματα σχετικά με το φύλο στην εκπαίδευση, την ειδική αγωγή ως ενταξιακή διαδικασία, τις πρακτικές ασκήσεις στην έρευνα κ.ο.κ.).

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση έχει γίνει αντικείμενο σοβαρού προβληματισμού στο ΤΕΑΠΗ και έχουν παρθεί συστηματικά μέτρα για την αποτελεσματική της εφαρμογή. Η αξιολόγηση έχει διπλή διάσταση: αφορά το επίπεδο κατάκτησης της προσφερόμενης γνώσης από τους φοιτητές/τριες και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου από τον ίδιο τον διδάσκοντα/την διδάσκουσα και από τους φοιτητές/τριες.

Οι μέθοδοι αξιολόγησης ενός μαθήματος γίνονται γνωστοί εκ των προτέρων και συνήθως αποτελούν ένα συνδυασμό εργασίας, συμμετοχής και παρακολούθησης, εξετάσεων (προφορικών) ή γραπτών (ανάπτυξη κειμένου, απαντήσεις σε ερωτήσεις κρίσεως, ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών κλπ.). Σε κάθε περίπτωση δίνεται η ευκαιρία σε φοιτητές/τριες ύστερα από δικαιολογημένο και βάσιμο αίτημά τους να υποβληθούν στο είδος εξέτασης που επιθυμούν.

Η αυτοαξιολόγηση είναι μια αναστοχαστική και συνεχής διαδικασία κατά την οποία ο διδάσκων ή η διδάσκουσα παρατηρεί, καταγράφει και αξιολογεί κριτικά το διδακτικό το έργο δηλαδή την πορεία του μαθήματος, το βαθμό ανταπόκρισης και ενδιαφέροντος των φοιτητών/τριων, τη μέθοδο διδασκαλίας και το περιεχόμενο της προσφερόμενης γνώσης, τα αποτελέσματα της αξιολόγησης από την πλευρά των φοιτητών/τριών και αναλόγως παρεμβαίνει για να βελτιώσει ή να διορθώσει.

Η αξιολόγηση του διδακτικού έργου από τους φοιτητές και τις φοιτήτριες είναι εξαιρετικά σημαντική καθώς αποτυπώνει την αποτελεσματικότητα του κάθε μαθήματος και τον τρόπο με τον οποίο το προσλαμβάνουν οι φοιτητές/τριες. Ως εκ τούτου γίνεται προσπάθεια για τη δημιουργία σύντομων αλλά ουσιαστικών ερωτηματολογίων ώστε οι φοιτητές/τριες να μπορούν εύκολα να προβούν σε αξιολόγηση του διδακτικού έργου ενώ παράλληλα γίνονται συστηματικές προσπάθειες ώστε οι φοιτητές/τριες να αναλάβουν ενεργό ρόλο στη διαδικασία της αξιολόγησης. Ένα ζήτημα ωστόσο που προκύπτει αφορά το ποιοι και πόσοι αξιολογούν με δεδομένο ότι η παρακολούθηση στα περισσότερα μαθήματα δεν είναι υποχρεωτική. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης δεν είναι προκατασκευασμένα αλλά διαμορφώνονται από τους ίδιους τους διδάσκοντες και τις διδάσκουσες, γεγονός που επιτρέπει την προσαρμογή τους στο είδος και τη φύση του κάθε μαθήματος ξεχωριστά.

Όμως, ανεξάρτητα από τους στόχους του ΠΠΣ του ΤΕΑΠΗ, η καθημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα όπως διαμορφώνεται από την ελλιπή υλικοτεχνική υποδομή, τη συρρίκνωση των μελών ΔΕΠ και κυρίως από τον διαρκώς αυξανόμενο αριθμό φοιτητών, φαινόμενο που έχει ενταθεί από τις πρόσφατες νομικές ρυθμίσεις περί μετεγγραφών, τείνει να υπονομεύσει σοβαρά κάθε δυνατότητα φοιτητοκεντρικής διδασκαλίας, μάθησης και αξιολόγησης και αυτό παρά τις φιλότιμες προσπάθειες όλων ανεξαιρέτως των μελών του ΤΕΑΠΗ που επιμένουν να μην κάνουν εκπτώσεις στην ποιότητα της παρεχόμενης γνώσης.

Το ενδιαφέρον και οι δράσεις του Τμήματος στο επίπεδο της αξιολόγησης αποτυπώνονται στα ακόλουθα γεγονότα:

i) Στην αναλυτική παρουσίαση των μαθημάτων εμφανίζεται και ανά περίπτωση δικαιολογείται μια μεγάλη ποικιλία μεθόδων αξιολόγησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Μια ποικιλία που δικαιολογείται από τις ιδιαιτερότητες του περιεχομένου και των διδακτικών μεθόδων.

ii) Το γενικό δικτυακό ερωτηματολόγιο αξιολόγησης που συμπληρώνουν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες έχει κατασκευαστεί από το 2013 και έχει δώσει σημαντικά αποτελέσματα: οι φοιτητές και οι φοιτήτριες δεν συσχετίζουν την εκτίμησή τους για τα μαθησιακά τους αποτελέσματα με τα διδακτικά χαρακτηριστικά του διδάσκοντα αλλά μάλλον με το περιεχόμενο και τη διδακτική μέθοδο που ακολουθείται ανεξαρτήτως διδάσκοντα (δες εκπαίδευση ενηλίκων). Έτσι αυτό το ερωτηματολόγιο παρέχει πληροφορία κυρίως για το πόσο δημοφιλής είναι τα

περιεχόμενα και οι διδακτικές προσεγγίσεις.

iii) Συγκεκριμένες πληροφορίες για την ιδιαίτερη διδακτική-μαθησιακή διαδικασία παρέχεται από τους φοιτητές και τις φοιτήτριες μέσω ερωτηματολογίων ή και εστιασμένων ερευνών που πραγματοποιούν οι διδάσκοντες των μαθημάτων ή τρίτοι εμπειρογνώμονες.

iv) Το εκτεταμένο γενικό ερωτηματολόγιο (ii) δείχνει σημεία κόπωσης και το Τμήμα επεξεργάζεται εναλλακτικές λύσεις για την αντικατάστασή του.

v) Το ΤΕΑΠΗ αποδίδει μεγάλη έμφαση στη σχέση του με τις φοιτήτριες και τους φοιτητές του και επιδιώκει διαρκώς την ενεργή εμπλοκή τους στη διαδικασία αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου. Οι φοιτητές/τριες καλούνται στην υποδοχή των νεοεισαγόμενων φοιτητών/τριων ενώ οι απόψεις και τα σχόλιά τους λαμβάνονται σοβαρά υπόψη στην αναμόρφωση του προγράμματος σπουδών. Ενδεχόμενα παράπονα φοιτητών αντιμετωπίζονται θεσμικά από τη Γενική Συνέλευση του Τμήματος, καθώς επίσης και από το θεσμό του/της Συμβούλου Καθηγητή/τριας, αλλά και από το Κέντρο Συμβουλευτικής Ομηλίκων.

B. 4. Εισαγωγή φοιτητών, στάδια φοίτησης, αναγνώριση σπουδών και λήψη πτυχίου

ΤΑ ΑΕΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΟΥΝ ΚΑΙ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΟΥΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥΣ ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΑ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΕΙΣΑΓΩΓΗ / ΕΝΑΡΞΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΣΤΑΔΙΑ ΦΟΙΤΗΣΗΣ, ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΠΤΥΧΙΟΥ).

4.1 Εισαγωγή φοιτητών και στάδια φοίτησης

Η εισαγωγή φοιτητών/ριών στο ΤΕΑΠΗ γίνεται με Πανελλήνιες εξετάσεις, εισαγωγή φοιτητών/ριών που ανήκουν σε ειδικές κατηγορίες (άτομα που πάσχουν από ειδικές παθήσεις, μετεγγραφές, κατατάξεις, κ.λπ.) καθ' υπέρβαση του αριθμού εισακτέων, καθώς και με Κατατακτήριες εξετάσεις. Κατά την ακαδημαϊκή χρονιά 2018-19 εισήχθησαν με Πανελλήνιες εξετάσεις 128 φοιτητές/ριες. Ο αριθμός αυτός έχει ανέλθει στους/ις 315 τη χρονική περίοδο συγγραφής της παρούσας έκθεσης με επιπλέον άτομα που ανήκουν σε ειδικές κατηγορίες. Το ΤΕΑΠΗ επιλέγεται συχνά από σημαντικό αριθμό υποψηφίων στις κατατακτήριες εξετάσεις για δεύτερο πτυχίο. Κατά το ακ. έτος 2018-19 έλαβε 118 αιτήσεις συμμετοχής στις κατατακτήριες εξετάσεις από τις οποίες έγιναν δεκτοί/ες 15 φοιτητές/τριες.

Οι νεοεισερχόμενοι φοιτητές υποστηρίζονται με εκδήλωση υποδοχής που συνδυάζεται με δύο ενημερωτικές συναντήσεις για ζητήματα περιεχομένου σπουδών και διοικητικά θέματα αντίστοιχα. Για την ακαδημαϊκή στήριξη των πρωτοετών φοιτητών/τριών έχει καθιερωθεί επίσης ο θεσμός του Συμβούλου Καθηγητή σύμφωνα με τον οποίο για κάθε φοιτητή/τρια ορίζεται ένας/μια διδάσκων/ουσα ως Σύμβουλος (βλ. Παράρτημα 11.3.1, Κανονισμός Φοίτησης). Οι λεπτομέρειες του συγκεκριμένου θεσμού γνωστοποιούνται στους/στις πρωτοετείς φοιτητές/τριες κατά την περίοδο των εγγραφών.

Η χρονική διάρκεια σπουδών στο προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών (ΠΠΣ) είναι τέσσερα χρόνια. Για κάθε έτος σπουδών το πρόγραμμα οργανώνεται σε δύο εξάμηνα, το χειμερινό και το εαρινό και τα μαθήματα είναι εξαμηνιαία. Η πρόοδος των φοιτητών/ριών παρακολουθείται με εργασίες, γραπτές ή/και προφορικές εξετάσεις ή απαλλακτικές εργασίες στο τέλος κάθε εξαμήνου. Το Τμήμα δίνει ιδιαίτερη σημασία στην εποπτεία των εργασιών εξαμήνου, της πρακτικής άσκησης και της (προαιρετικής) πτυχιακής εργασίας (βλ. Παράρτημα 11.4, Περιγράμματα Μαθημάτων).

Οι θεσμοθετημένες υποτροφίες που είναι διαθέσιμες για τους/ις φοιτητές/ριες είναι ο διαγωνισμός των Κληροδοτημάτων. Ο διαγωνισμός αυτός διενεργείται κεντρικά από το Τμήμα Κληροδοτημάτων (Διεύθυνση Υποτροφιών και Βραβείων του ΕΚΠΑ). Πραγματοποιείται μια φορά το χρόνο με γραπτές εξετάσεις σε συγκεκριμένα μαθήματα του Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος καθώς και στην έκθεση ιδεών.

4.2 Προϋποθέσεις για την προαγωγή και διασφάλιση της προόδου των φοιτητών/ριων

4.2.1 Πρακτική άσκηση

Στο Πρόγραμμα Προπτυχιακών Σπουδών (ΠΠΣ) υπάρχει ο θεσμός της υποχρεωτικής

πρακτικής άσκησης των φοιτητών/τριών, ο οποίος έχει ως στόχο τη σύνδεση της θεωρίας με την έρευνα και προετοιμάζει τους φοιτητές/τριες για την επαγγελματική τους πορεία. Είναι οργανωμένη σε πέντε (5) εξαμηνιαία μαθήματα (ένα εξάμηνο στο 2^ο έτος, τα δύο εξάμηνα του 3^{ου} και τα δύο εξάμηνα του 4^{ου} έτους) και έχει σπονδυλωτή δομή: κάθε εξαμηνιαίο μάθημα στηρίζεται σε όσα έχουν αναπτυχθεί στα προηγούμενα μαθήματα. Η πρακτική άσκηση πραγματοποιείται σε δημόσια νηπιαγωγεία.

Στόχοι της πρακτικής άσκησης αποτελούν η σύνδεση της παιδαγωγικής θεωρίας με την εκπαιδευτική πράξη, καθώς και η προώθηση της αντίληψης του εκπαιδευτικού ως ερευνητή. Πιο συγκεκριμένα, αναδεικνύεται η λειτουργική σύνδεση των επιμέρους επιστημονικών αντικειμένων που διδάσκονται στο ΠΠΣ (παιδαγωγική, κοινωνιολογία, ψυχολογία κ.λπ.) στο επίπεδο της εκπαιδευτικής πράξης και αναλύεται η εκπαιδευτική εμπειρία των φοιτητών/ριών υπό την πρίσμα των επιστημονικών δεδομένων. Η πρακτική άσκηση συμβάλλει στην επίτευξη των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Με την ολοκλήρωσή της οι φοιτητές/τριες θα έχουν την ικανότητα:

α) να αναγνωρίζουν τους πολλαπλούς παράγοντες που προσδιορίζουν την εκπαιδευτική πράξη

β) να τεκμηριώνουν τους παιδαγωγικούς ή ερευνητικούς σχεδιασμούς και τις παρεμβάσεις τους στο σχολικό πλαίσιο και

γ) να αναστοχάζονται και να αξιολογούν κριτικά.

Ως προς τα αποτελέσματα της πρακτικής άσκησης, οι φοιτήτριες/τές εξοικειώνονται αρκετά με το περιβάλλον των δημόσιων νηπιαγωγείων όπου πραγματοποιούν την πρακτική. Η κριτική αξιολόγηση της εμπειρίας αποτελεί ζητούμενο: η πρακτική έχει σαν στόχο τη μετακίνηση των φοιτητριών/τών από παραδοσιακές αντιλήψεις που έχουν διαμορφωθεί από τα μαθητικά τους χρόνια σχετικά με τις εκπαιδευτικές πρακτικές. Οι αντιλήψεις αυτές ενδέχεται να ενισχύονται από ορισμένα στοιχεία που συναντούν οι φοιτητές/τριες στα νηπιαγωγεία της πρακτικής τους. Για τον λόγο αυτό δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στον αναστοχασμό και την κριτική αξιολόγηση.

Η εύρυθμη λειτουργία των πρακτικών ασκήσεων διασφαλίζεται, μεταξύ άλλων, με την ύπαρξη και τήρηση κώδικα δεοντολογίας της έρευνας βλ. Παράρτημα 11.3.2). Αξίζει να σημειωθεί ότι έχει αναπτυχθεί δίκτυο διασύνδεσης του ΠΠΣ με κοινωνικούς, πολιτιστικούς ή παραγωγικούς φορείς, με σκοπό την πρακτική άσκηση των φοιτητών/τριών. Από το 2008 έχει ξεκινήσει στο Τμήμα η δημιουργία ενός δικτύου συνεργαζόμενων νηπιαγωγών, οι οποίες δέχονται στις τάξεις τους φοιτήτριες/τές για πρακτική άσκηση, προκειμένου να αντιμετωπιστεί σε βάθος χρόνου η απόσταση ανάμεσα στις εκπαιδευτικές πρακτικές των νηπιαγωγείων όπου πραγματοποιείται η πρακτική άσκηση και σε όσα διδάσκονται στο Πανεπιστήμιο. Από το ακαδημαϊκό έτος 2007 – 2008 πραγματοποιούνται στο Πανεπιστήμιο συστηματικές συναντήσεις (3-4 φορές το χρόνο) με όσες/ους νηπιαγωγούς δέχονται φοιτήτριες/τές στις τάξεις τους για την πρακτική άσκηση του 2ου και του 3ου έτους. Πρόκειται για συναντήσεις προβληματισμού και συζήτησης πάνω σε προσδιορισμένα ζητήματα (π.χ. «Στην προοπτική του εκπαιδευτικού-ερευνητή»,

«Διαδικασίες αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου στο νηπιαγωγείο»,

«Διαφοροποιημένη Παιδαγωγική»).

Υπάρχει πολύ συστηματική συνεργασία αποσπασμένων εκπαιδευτικών αλλά και διδασκόντων του Τμήματος με τις/τους νηπιαγωγούς που δέχονται φοιτήτριες και

φοιτητές στις τάξεις τους, αλλά και στο πλαίσιο του δικτύου για τις πρακτικές ασκήσεις. Διατηρούμε επίσης στενή συνεργασία με τις σχολικές συμβούλους προσχολικής εκπαίδευσης του Ν. Αττικής. Ένας μικρός αριθμός εκπαιδευτικών αποσπώνται από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση για να εποπτεύσουν την πρακτική άσκηση των φοιτητών/τριών και γενικότερα να υποστηρίξουν το διδακτικό και άλλο έργο στο Τμήμα. Ωστόσο, παραμένουν ολιγάριθμοι σε σχέση με τον αριθμό των εισακτέων φοιτητών/τριών που καλούνται να εποπτεύσουν.

Παράλληλα, σε μια προσπάθεια να δημιουργηθούν θέσεις πρακτικής άσκησης φοιτητών/τριών, το Τμήμα έχει αναπτύξει συνεργασίες με ποικίλους φορείς, μεταξύ άλλων και με χώρους που απευθύνονται σε ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες. Στα πλαίσια του συγχρηματοδοτούμενου προγράμματος πρακτικής άσκησης του ΕΚΠΑ (στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ) που έχουμε αναλάβει, προωθείται η εξοικείωση των φοιτητών/τριών με διαφορετικούς χώρους της εξελισσόμενης αγοράς εργασίας (http://www.ecd.uoa.gr/?page_id=69). Προωθείται επίσης εποπτευόμενη πρακτική άσκηση σε ιδιωτικά σχολεία, ιδιωτικούς και φιλανθρωπικούς παιδικούς σταθμούς, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης και μέριμνας παιδιών, μουσεία, νοσοκομεία παιδών, κατασκηνώσεις, Παιδικά Χωριά SOS και μη κυβερνητικές οργανώσεις (π.χ. το Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού). Παρατηρείται αυξημένο ενδιαφέρον από την πλευρά των φοιτητριών/ών για συμμετοχή στο πρόγραμμα και κάθε χρόνο αξιοποιούνται όλες οι διαθέσιμες θέσεις. Η συνολική εμπειρία από τη συνεχιζόμενη συμμετοχή στο συγκεκριμένο πρόγραμμα είναι πολύ θετική, όπως καταγράφεται και στις αξιολογήσεις των φοιτητριών/ών. Από τη συμμετοχή αυτή φαίνεται ότι έχουμε θετικά αποτελέσματα (προσλήψεις) στον τομέα της απασχόλησης των φοιτητριών/ών μας. Επιπλέον, το Τμήμα προωθεί, μετά από αίτημα της Βουλής των Ελλήνων, την απασχόληση φοιτητριών/ών με αμοιβή στα Νηπιαγωγεία της (έξι περίπου φοιτήτριες ανά έτος).

Τέλος, στον βαθμό που η πρακτική άσκηση επιτυγχάνει την επιδιωκόμενη σύνδεση της θεωρίας με την πράξη, συμβάλλει στην αύξηση των πιθανοτήτων επιτυχίας των φοιτητριών και των φοιτητών μας σε πιθανούς μελλοντικούς διαγωνισμούς αλλά και στην απορρόφησή τους από τον ιδιωτικό τομέα.

4.2.2 Προαγωγή της έρευνας

Το Τμήμα δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην εκπαίδευση των φοιτητών/τριών στην ερευνητική μεθοδολογία και δεοντολογία. Ταυτόχρονα ενθαρρύνεται η συνεργασία φοιτητών/τριών τους με διδάσκοντες/ουσες για την προώθηση της ερευνητικής δραστηριότητας. Στο πρώτο έτος του ΠΠΣ παρέχεται τετράωρο υποχρεωτικό μάθημα στη μεθοδολογία της έρευνας (βλ. Παράρτημα 11.2., Οδηγό Σπουδών, μαθήματα με κωδ. 401 και 407). Επιπλέον, το Τμήμα αναβάθμισε το σκέλος του ΠΠΣ που αφορά την επιστημονική έρευνα με την ενότητα μαθημάτων «Πρακτική Άσκηση στις μεθόδους έρευνας» με πρώτη εφαρμογή το ακ. έτος 2013-14 (βλ. Οδηγό Σπουδών). Στη λογική αυτή ενισχύεται η ταυτότητα του εκπαιδευτικού-ερευνητή και προσφέρονται συγκριτικά πλεονεκτήματα στους/στις αποφοίτους του. Η συγκεκριμένη ενότητα μαθημάτων προσφέρεται και στα δύο εξάμηνα του 4ου έτους. Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει 14 μαθήματα (κατά το ακαδημαϊκό έτος 2018- 19), από τα οποία προσφέρονται κατά μέσο όρο 10 κάθε χρονιά και οι φοιτητές/ριες είναι υποχρεωμένοι/ες να επιλέξουν ένα. Στόχος της πρακτικής στην έρευνα είναι οι φοιτητές/ριες να εφαρμόσουν μια τουλάχιστον μεθοδολογία έρευνας στο εκπαιδευτικό πεδίο, να παράγουν δεδομένα και αποτελέσματα σχετικά με ένα ερώτημα, να τα επεξεργαστούν και να αξιολογήσουν την παραγωγή τους ως προϊόν επιστημονικής έρευνας αλλά και ως πληροφορία χρήσιμη στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Επιπλέον, το Τμήμα στήριξε εσωτερικά ερευνητικά προγράμματα με χρηματοδότηση του ΕΛΚΕ-ΕΚΠΑ, στα οποία συμμετέχουν και φοιτητές-τριες, με στόχο τη σύνδεση ανάμεσα σε διαφορετικές επιστημονικές ερευνητικές ομάδες.

των προπτυχιακών φοιτητών με την έρευνα αποτελεί επίσης βασικό στόχο των θεσμοθετημένων Εργαστηρίων του Τμήματος. Τα Εργαστήρια καλύπτουν ανάγκες του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου σε εξειδικευμένα γνωστικά πεδία.

Τέλος, το Τμήμα ενέπλεξε μέσω διδασκαλίας και έρευνας τους προπτυχιακούς φοιτητές σε δράσεις ανοιχτές προς την κοινότητα, υιοθετώντας τη διεθνή τάση της σύνδεσης του Πανεπιστημίου με την κοινωνία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εμπλοκή φοιτητών/τριών και διδασκόντων στην εκπαίδευση και γενικότερα στη διαχείριση του προσφυγικού ρεύματος στην Ελλάδα από το φθινόπωρο του 2015 μέχρι σήμερα στην Ανοιχτή Δομή Φιλοξενίας Προσφύγων στον Ελαιώνα. Η δράση αυτή αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί πολύ δυναμική παρέμβαση του Τμήματος (τόσο στο επίπεδο της έρευνας-δράσης όσο και στο επίπεδο της εκπαιδευτικής και κοινωνικής παρέμβασης) σε ό,τι αφορά στην εκπαίδευση και τη στήριξη των προσφύγων στη χώρα μας.

4.2.3 Πτυχιακή εργασία

Στο Τμήμα μας προσφέρεται η δυνατότητα εκπόνησης πτυχιακής εργασίας. Οι προδιαγραφές της (προϋποθέσεις εκπόνησης, διαδικασία επιλογής, προδιαγραφές συγγραφής, κριτήρια αξιολόγησης) καταγράφονται αναλυτικά στον Οδηγό Σπουδών

«11 Ενότητα προαιρετικής Πτυχιακής Εργασίας». Η διαφάνεια της διαδικασίας ανάθεσης διασφαλίζεται με την ανακοίνωση κάθε Σεπτέμβριο από τη Γραμματεία των θεμάτων και του μέγιστου αριθμού φοιτητών/τριών που κάθε διδάσκων/ουσα μπορεί να εκπαιδεύσει. Η διαφάνεια της εξέτασης της πτυχιακής εργασίας προκύπτει από τις συγκεκριμένες προδιαγραφές εξέτασης, οι οποίες αναγράφονται επίσης στον Οδηγό Σπουδών, από δύο εξεταστές/τριες και τα συγκεκριμένα κριτήρια αξιολόγησης.

Η άμεση σύνδεση ή όχι της πτυχιακής με την πρακτική άσκηση εξαρτάται από το ποιος αναλαμβάνει την εποπτεία της. Αν πρόκειται για διδάσκοντες/ουσες που ασχολούνται με την πρακτική άσκηση, τότε κατά κανόνα η διπλωματική εργασία συνδέεται με αυτή. Ακόμα και όταν οι διδάσκοντες/ουσες που αναλαμβάνουν την εποπτεία δεν έχουν άμεση σύνδεση με την πρακτική άσκηση, η διπλωματική εργασία συνηθίζεται να συνδέεται με το πλαίσιο της σχολικής τάξης. Αυτό οφείλεται στην τάση σύνδεσης της θεωρίας με την πράξη, που επικρατεί στη λογική των διπλωματικών εργασιών οι οποίες εκπονούνται στο Τμήμα.

4.3 Κινητικότητα των φοιτητών/ριών

Η κινητικότητα των φοιτητών/τριών ενισχύεται με το Πρόγραμμα Erasmus/Studies και το πρόγραμμα Πρόγραμμα Erasmus/Placement. Το Πρόγραμμα Erasmus/Studies για σπουδές προσφέρει δυνατότητα φοίτησης για ένα διάστημα σε πανεπιστήμιο άλλης χώρας. Το Πρόγραμμα Erasmus/Placement προσφέρει δυνατότητα τοποθέτησης για κάποιο διάστημα σε θέση εργασίας με σκοπό την πρακτική άσκηση σε επιχείρηση ή οργανισμό άλλης χώρας. Οι φοιτητές/τριες μπορούν να συμμετάσχουν και στα δύο προγράμματα κινητικότητας.

Κάθε χρόνο, στην αρχή του εαρινού εξαμήνου αναρτάται στην ιστοσελίδα του ΤΕΑΠΗ ανοιχτή πρόσκληση υποβολής αιτήσεων συμμετοχής στο πρόγραμμα Erasmus για την επόμενη ακαδημαϊκή χρονιά και προσδιορίζονται η διαδικασία και τα κριτήρια επιλογής. Το ΤΕΑΠΗ συμμετέχει στο Πρόγραμμα Erasmus+. Ενώ την περίοδο μετά το 2012 παρατηρήθηκε μειωμένη ζήτηση που αποδίδεται στις

οικονομικές δυσκολίες που προκάλεσε η κρίση, στην τρέχουσα περίοδο η ζήτηση των εξερχομένων φοιτητών/ριών έχει αυξηθεί. Αντίθετα ο αριθμός των εισερχόμενων φοιτητών/τριων είναι αναλογικά πολύ μικρότερος και δεν καλύπτει τις προβλεπόμενες θέσεις. Συνήθως δεν ξεπερνά τα 2 άτομα ανά ακαδημαϊκό έτος. Όσοι/ες όμως έρχονται να παρακολουθήσουν μαθήματα από το εξωτερικό, βρίσκουν τα μαθήματα ενδιαφέροντα και ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους με εργασίες και συμμετοχή στις πρακτικές ασκήσεις. Με αφορμή τους εισερχόμενους φοιτητές το Τμήμα έχει αναπτύξει συνεργασία, σε επίπεδο μαθημάτων, με το κέντρο εκμάθησης ξένων γλωσσών, όπου οι εισερχόμενοι διδάσκονται την Ελληνική γλώσσα.

4.4 Αναγνώριση Σπουδών και λήψη πτυχίου

Το ΤΕΑΠΗ προσφέρει στους/στις αποφοίτους του πτυχίο με επαγγελματική προοπτική, πέρα όμως από τα στενά όρια μιας «επαγγελματικής» σχολής. Η επιστημονική παιδεία που παρέχει διασφαλίζει την επαγγελματική κατάρτιση των νηπιαγωγών. Το πτυχίο αυτό προσφέρει 250 ΠΜ/ECTS (με ελάχιστο αριθμό οριζόμενο από τον Νόμο το 240). Οι 10 παραπάνω ΠΜ/ECTS προσφέρονταν από το ΠΠΣ του ΤΕΑΠΗ μέσω των υποχρεωτικών μαθημάτων ξένης γλώσσας με έμφαση στην αγγλική ορολογία των επιστημών της εκπαίδευσης και της αγωγής.

Εφαρμόζεται επίσης το Ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς πιστωτικών μονάδων (ECTS). Πραγματοποιείται έντυπη ενημέρωση εφαρμογής του ECTS μέσα από τον Οδηγό Σπουδών του Τμήματος και από ειδικά έντυπα που διακινούνται μέσω διαδικτύου ή κατά την υποδοχή των πρωτοετών φοιτητών/τριών.

Για να αποκτήσουν το πτυχίο τους οι φοιτητές/τριες χρειάζεται να έχουν περάσει συγκεκριμένο αριθμό μαθημάτων. Κάθε μάθημα αντιστοιχεί σε 3 έως 7 διδακτικές μονάδες (Δ.Μ.) και προσφέρει από 5 έως 8 πιστωτικές μονάδες (ECTS) (βλ. Οδηγό Σπουδών). Για το πτυχίο απαιτούνται συνολικά 161 διδακτικές μονάδες, οι οποίες ισοδυναμούν με 250 πιστωτικές μονάδες, και η ολοκλήρωση των τεσσάρων ετών φοίτησης.

Όπως αναφέρεται και στην ενότητα 2 της παρούσας έκθεσης, το ΠΠΣ του ΤΕΑΠΗ είναι οργανωμένο σε ενότητες μαθημάτων που προσεγγίζουν την εκπαίδευση μέσα από διαφορετικές επιστημονικές περιοχές (ενότητες Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας, Κοινωνιολογίας, Μεθοδολογίας κλπ). Εντός των ενοτήτων στο Πρόγραμμα Σπουδών ορίζονται οι προϋποθέσεις για την απόκτηση πτυχίου και ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός διδακτικών/πιστωτικών μονάδων κατά ενότητα (βλ. Οδηγό Σπουδών). Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται η επιστημονική επάρκεια του πτυχίου. Οι διαφορετικές αυτές προσεγγίσεις ολοκληρώνονται με την Πρακτική Άσκηση των φοιτητών/τριών, καθώς και κάποια καινοτόμα διεπιστημονικά μαθήματα (π.χ. θεματικές εβδομάδες).

Με τη λήψη πτυχίου οι φοιτητές/τριες παραλαμβάνουν αναλυτική κατάσταση βαθμού πτυχίου και πιστοποιητικό πτυχιούχου. Το Τμήμα εκδίδει για το ΠΠΣ Παραρτήματα Διπλώματος (ΠΜ) (Diploma Supplement). Το Παράρτημα διπλώματος εκδίδεται κατόπιν αίτησης του/της πτυχιούχου για χρήση στο εξωτερικό. Κατά την ακαδημαϊκή χρονιά 2018-19 αντιμετωπίστηκε το πρόβλημα της βάσης δεδομένων του Πανεπιστημίου, η οποία διαχειριζόταν τα δεδομένα μέσω Διδακτικών Μονάδων (ΔΜ), ώστε πλέον να εμφανίζονται και οι μονάδες ECTS.

4.5. Επικοινωνία διδασκόντων και φοιτητών

Ο θεσμός του Συμβούλου Καθηγητή

Για τους/τις πρωτοετείς φοιτητές/τριες ορίζεται ένας διδάσκων ως σύμβουλος καθηγητής που ανακοινώνεται κατά την εγγραφή της/του φοιτή/τριας. Ο σύμβουλος καθηγητής βοηθά στη μετάβαση από τη δευτεροβάθμια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τους/τις καθοδηγεί στην επιλογή των κατάλληλων μαθημάτων ώστε να οργανώνουν το ατομικό τους πρόγραμμα σπουδών, κατευθύνει σε θέματα υποτροφιών, μεταπτυχιακών σπουδών και επαγγελματικού προσανατολισμού, συμβουλεύει σε επιστημονικό επίπεδο (συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα, σεμινάρια, συνέδρια κ.λπ.) και, γενικότερα, καθοδηγεί για την επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών.

Συνεργασία φοιτητών και μελών ΔΕΠ

Οι διδάσκοντες/ουσες δέχονται τους/τις φοιτητές/τριες για συνεργασία και βοήθεια συγκεκριμένες ώρες, οι οποίες ανακοινώνονται από τη Γραμματεία στην αρχή κάθε εξαμήνου.

B.5. Διδακτικό Προσωπικό

ΤΑ ΑΕΙ ΟΦΕΙΛΟΥΝ ΝΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΖΟΥΝ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ, ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΑΝΕΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΛΗΨΗ, ΤΗΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ.

Το διδακτικό προσωπικό του ΤΕΑΠΗ επιλέγεται και εξελίσσεται με βάση ένα πλέγμα νόμων που ισχύουν για όλα τα ελληνικά ΑΕΙ και έχουν αλλάξει αρκετές φορές. Το εκάστοτε νομικό πλαίσιο εφαρμόζεται απαρέγκλιτα από το Τμήμα. Η δε διαδικασία επιλογής και εξέλιξης διδασκόντων δημοσιοποιείται ηλεκτρονικά μέσω του Συστήματος Απέλλα, που έχει κατασκευαστεί από το Υπουργείο Παιδείας για τη διασφάλιση της διαφάνειας και αξιοκρατίας. Εκεί αναρτώνται πληροφορίες όπως τα εκλεκτορικά σώματα, οι εισηγητικές εκθέσεις και τα πρακτικά της εκλογής διδασκόντων. Οι προκηρύξεις νέων θέσεων εξαρτώνται ωστόσο από αποφάσεις του Υπουργείου Παιδείας και γενικότερα της Πολιτείας, ενώ το Τμήμα κρίνει μόνο ποια γνωστικά αντικείμενα και σε τι βαθμίδα καθηγητών έχει ανάγκη.

Την τελευταία δεκαετία το ακαδημαϊκό προσωπικό συρρικνώθηκε σταδιακά κυρίως γιατί συνταξιοδοτήθηκαν μέλη του και δεν αναπληρώθηκαν οι θέσεις τους εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. Επιβαρύνθηκε έτσι ο φόρτος εργασίας των εναπομεινάντων διδασκόντων, ενώ λίγα απαραίτητα κατά το πρόγραμμα σπουδών μαθήματα δεν διδάχτηκαν καν για κάποια χρόνια (π.χ. αγγλικά). Οι ελλείψεις μειώθηκαν ελαφρώς πρόσφατα. Καταρχάς, δόθηκε περιορισμένη δυνατότητα νέων προσλήψεων με αποτέλεσμα το Τμήμα να αποκτήσει ένα μέλος ΔΕΠ το 2017-18. Επιπλέον, μια νομοθετική ρύθμιση του 2017 επέτρεψε μετακίνηση εκπαιδευτικών με διδακτορικό τίτλο σπουδών από τη δημόσια πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε ΑΕΙ. Ωστόσο, η ρύθμιση δεν προβλέπει ανοιχτή προκήρυξη θέσεων αλλά κλειστή κρίση ειδικότερα σε θέσεις ΕΕΠ για διδασκαλία ειδικών μαθημάτων (π.χ. μουσικοκινητική αγωγή) και θέσεις ΕΔΙΠ για στήριξη πρωτίστως εργαστηριακών μαθημάτων (π.χ. νέες τεχνολογίες). Ειδικότερα, η διαδικασία προκαλείται από αίτηση του διδάσκοντα, η οποία στη συνέχεια εγκρίνεται ή απορρίπτεται από το Τμήμα. Η ρύθμιση αυτή συνάντησε αντιδράσεις από την πανεπιστημιακή κοινότητα, κυρίως γιατί θέσπισε μια κλειστή διαδικασία επιλογής διδασκόντων αλλά και κατέστησε δυνατή τη δυσανάλογη στελέχωση του ακαδημαϊκού προσωπικού από αυτές τις χαμηλότερες κατηγορίες διδασκόντων. Παρά τις αντιδράσεις, αρκετά Τμήματα όπως το ΤΕΑΠΗ εξέτασαν τις σχετικές αιτήσεις και ενέκριναν τις προσλήψεις κάποιων, γιατί το ακαδημαϊκό έτος 2016-17 κυριαρχούσε ο φόβος ότι δεν θα άνοιγαν θέσεις ΔΕΠ, ΕΕΠ και ΕΔΙΠ τα επόμενα χρόνια.

Ως αποτέλεσμα της παραπάνω διεύρυνσης το 2017-18 στο ΤΕΑΠΗ δίδασκαν 20 μέλη ΔΕΠ (τα οποία τον Αύγουστο του 2018 έγιναν 21 με το διορισμό ενός ακόμη μέλους): 7 καθηγητές-τριες, 7 αναπληρωτές καθηγητές-τριες και 6 επίκουροι καθηγητές-τριες (βλ. Παράρτημα 11.11 για λεπτομέρειες ως προς τα ονόματα, τα γνωστικά τους αντικείμενα, τις βαθμίδες και το *url* με στοιχεία για το επιστημονικό τους προφίλ). Προβλέπεται πάντως συνέχιση των συνταξιοδοτήσεων και ο διορισμός ενός ακόμη διδάσκοντα το ακαδημαϊκό έτος 2018-19. Μέσα από την κλειστή διαδικασία

προσλήψεων που περιγράφεται παραπάνω, τα μέλη ΕΕΠ αυξήθηκαν από 2 σε 5 και τα μέλη ΕΔΙΠ από 2 σε 6 (παρότι 1 μέλος δεν έχει αναλάβει ακόμη καθήκοντα). Το διδακτικό έργο επικουρείται επίσης κατά καιρούς σε περιορισμένο βαθμό από διδάσκοντες άλλων Τμημάτων (π.χ. μέλη ΔΕΠ από το συναφές Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης της Σχολής Επιστημών της Αγωγής για τη διδασκαλία μαθηματικών και εκπαιδευτικής ψυχολογίας) και 1 μέλος ΕΔΙΠ για μαθήματα συμβουλευτικής από το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο). Επίσης με προσωρινή σύμβαση για ένα συνήθως μάθημα ανά εξάμηνο προσελήφθησαν τα τελευταία χρόνια ελάχιστοι διδάσκοντες. Συνεισέφεραν επίσης σε περιορισμένο βαθμό και δύο ομότιμοι καθηγητές.

Οι διδάσκοντες με πλήρη απασχόληση, πρωτίστως τα μέλη ΔΕΠ, είναι ιδιαίτερα επιβαρυνόμενοι-ες με διδακτικά καθήκοντα. Για την ακρίβεια, καλύπτουν πέρα από ανάγκες του προπτυχιακού προγράμματος τέσσερα μεταπτυχιακά προγράμματα. Όλοι-ες διδάσκουν κατ' ελάχιστον 10 ώρες την εβδομάδα (αθροιστικά σε προπτυχιακό με μεταπτυχιακό επίπεδο), ενώ αρκετοί-ές υπερβαίνουν κατά πολύ τις ώρες αυτές. Η επιβάρυνση προκύπτει για τους εξής τουλάχιστον πρόσθετους λόγους. Ο αριθμός των εισαχθέντων φοιτητών-τριών υπερδιπλασιάζεται με μετεγγραφές από άλλα πανεπιστήμια υπερβαίνοντας τους 300, επιβάλλοντας το διαχωρισμό τους σε τμήματα κυρίως στα υποχρεωτικά μαθήματα. Ειδικότερα στα βασικά μαθήματα πρακτικής άσκησης χρειάζεται όχι μόνο ομαδική αλλά και προσωπική συχνά εποπτεία των φοιτητών-τριών. Επιπλέον, οι διδάσκοντες συμβάλουν ενίοτε πέραν των ελάχιστων υποχρεώσεων τους με κάποιες διαλέξεις σε μαθήματα άλλων ή συνδιοργανώνουν με άλλους διδάσκοντες μαθήματα με καινοτόμες μορφές διδασκαλίας (π.χ. θεματικές εβδομάδες που συμπυκνώνονται σε λίγες μέρες ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη εμπλοκή φοιτητών-τριών καθώς και ο διάλογος μεταξύ διαφορετικών διδασκόντων, ερευνητών και επαγγελματιών). Ακόμη, τα μέλη ΔΕΠ υποστηρίζουν ένα αξιοσημείωτο πλήθος από διπλωματικές εργασίες των ΠΜΣ αλλά και πτυχιακές εργασίες στο ΠΠΣ. Οι τελευταίες δεν έχουν καταστεί υποχρεωτικές ακριβώς γιατί δεν είναι εφικτή η ατομική εποπτεία του συνόλου των φοιτητών-τριών. Τέλος, τα μέλη ΕΕΠ και ΕΔΙΠ δεν αναλαμβάνουν συνήθως έξι τουλάχιστον αυτόνομα μαθήματα κατ' έτος όπως τα μέλη ΔΕΠ, αλλά επικουρούν εν μέρει εργαστηριακά μαθήματα και πρακτικές ασκήσεις.

Στο ΤΕΑΠΗ κυριαρχεί πάντως ένα πνεύμα υποστήριξης των διδασκόντων στην ανάπτυξη των επιστημονικών τους δραστηριοτήτων. Παρόλα αυτά, οι αντικειμενικές συνθήκες λειτουργίας των ελληνικών ΑΕΙ δημιουργούν κάποια προσκόμματα, πρωτίστως για τις ερευνητικές δραστηριότητες. Παρότι οι διδάσκοντες εμπλέκονται αδιάκοπα σε ερευνητικό έργο (χρηματοδοτούμενο από διάφορους φορείς ή όχι), αυτό δυσχεραίνεται από τους εξής παράγοντες: α) Υπερφόρτωση με διδακτικό έργο (όπως είχε άλλωστε επισημανθεί από την εξωτερική έκθεση αξιολόγησης του 2013) αλλά και με διοικητικό έργο που επιβάλλεται τόσο από το πλαίσιο λειτουργίας των ΑΕΙ αλλά και από τις ιδιαιτερότητες του Τμήματος (π.χ. επιτροπή για το κτηριακό πρόβλημα του Τμήματος), β) Περιορισμένες δυνατότητες χρηματοδότησης της έρευνας σε συνθήκες οικονομικής κρίσης και μεγάλη γραφειοκρατική επιβάρυνση στη διαχείριση προγραμμάτων που επιδεινώθηκε από πρόσφατες νομοθετικές ρυθμίσεις γενικότερα για τα πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα της χώρας. Η

απουσία ενός γραφείου υποστήριξης από το ΕΚΠΑ για αναζήτηση χρηματοδότησης και διαχείριση ερευνητικών προγραμμάτων, που είχε επισημανθεί και στην έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης του Τμήματος το 2013, δεν δημιουργεί προϋποθέσεις που ενθαρρύνουν την ερευνητική δραστηριότητα. Η δε δημοσιοποίηση της έρευνας σε συνέδρια είναι μεν ικανοποιητική αλλά με προσωπικό συχνά κόστος των διδασκόντων, καθώς τα χρήματα που διαχειρίζονταν η Κοσμητεία της Σχολής για το

σκοπό αυτό δεν επαρκούσαν για όλους-ες. Θα μπορούσε συνεπώς να ενισχυθεί με πιο σταθερή οικονομική στήριξη και λιγότερη γραφειοκρατική επιβάρυνση για την υλοποίησή της.

Παρότι οι συνθήκες για έρευνα δεν είναι ιδεατές, αξίζει να επισημανθούν τα εξής: Πρώτον, μια μικρή τροποποίηση στον τρόπο χρηματοδότησης της έρευνας από τον ΕΛΚΕ του ΕΚΠΑ τα τελευταία χρόνια είχε απρόσμενα θετικά αποτελέσματα. Πιο συγκεκριμένα, η πολύ περιορισμένη χρηματοδότηση διδασκόντων σε ατομικό επίπεδο αντικαταστάθηκε από μεγαλύτερη χρηματοδότηση στα ίδια τα Τμήματα, επιβάλλοντας στην πράξη ενδοτμηματικές συνεργασίες διδασκόντων. Στην περίπτωση του ΤΕΑΠΗ όπου συνυπάρχουν αρκετά διαφορετικά επιστημονικά πεδία αποδείχτηκαν ιδιαίτερα γόνιμες. Για παράδειγμα, η ιστορικός συνεργάστηκε με την ειδικό στην παιδική λογοτεχνία με αποτέλεσμα ενδιαφέροντα ευρήματα για την ιστορία των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων αλλά και την οργάνωση σχετικού σεμιναριακού μαθήματος. Παρομοίως, η σύμπραξη της ιστορικού με την κοινωνική ψυχολόγο που ειδικεύεται στη σχέση των παιδιών με τα ΜΜΕ οδήγησε σε ευρήματα για τις αναπαραστάσεις των παιδιών στον κινηματογράφο αλλά και σχετικό μάθημα με τη μορφή θεματικής εβδομάδας.

Παρότι το Τμήμα δεν έχει μια ρητή στρατηγική για την έρευνα, οι παραπάνω εξελίξεις ενίσχυσαν το πνεύμα μιας κοινά αποδεκτής στοχοθεσίας του. Βασικός στόχος θεωρήθηκε πάντα η εφαρμοσμένη και βασική έρευνα για την εκπαίδευση. Εξίσου σημαντικός στόχος είναι η σύμπραξη διδασκόντων που θεραπεύουν διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα σε καινοτόμες ερευνητικές δραστηριότητες. Μάλιστα, ιδιαίτερο στίγμα του Τμήματος σε σύγκριση με αντίστοιχα σε άλλα ελληνικά ΑΕΙ υπήρξε η ισχυρή σχετικά παρουσία κοινωνικών επιστημόνων. Ως αποτέλεσμα, οι δραστηριότητες των διδασκόντων ανέδειξαν πάντα τη σημασία κοινωνικών προσεγγίσεων στην έρευνα και τις σπουδές εκπαίδευσης, οι οποίες έχουν παραδοσιακά συνδεθεί ατυχώς πρωτίστως με την ψυχολογία. Πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι πέρα από αμιγώς ερευνητικές δραστηριότητες, το Τμήμα προωθεί και υλοποιεί συστηματικά έρευνες δράσης ειδικά στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων όπως η εκπαίδευση των παιδιών των προσφύγων και της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης. Προωθεί επίσης τη διασύνδεση της διδασκαλίας με την έρευνα, όπως φαίνεται μεταξύ άλλων σε καινοτόμα μαθήματα, πρωτίστως δε αυτά της πρακτικής άσκησης στην έρευνα.

Επίσης, παρά την αντικειμενική επιβάρυνση των διδασκόντων με διδακτικά και διοικητικά καθήκοντα, το Τμήμα στηρίζει την επαγγελματική προώθησή τους, παρέχοντας συστηματικά τις εκπαιδευτικές άδειες που δικαιούνται σε χρονικές στιγμές που το χρειάζονται για την εξέλιξή τους. Θεωρεί δε δεδομένη τη μέριμνά του προσωπικού – διδακτικού και διοικητικού - για συστηματική παρουσία τους στο Τμήμα, αυτοαξιολόγηση και επιμόρφωση.

Η διασύνδεση των διδασκόντων με την εγχώρια και διεθνή κοινότητα πανεπιστημιακών δασκάλων και ερευνητών υπήρξε πάντα επίσης ένας στόχος και μια πραγματικότητα του Τμήματος. Οι συνεργασίες αυτές υπήρξαν πιο ορατές στα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών, τα οποία οργανώθηκαν ως επί το πλείστον από κοινού με άλλα τμήματα και ιδρύματα. Συνολικά ωστόσο, όλα τα μέλη ΔΕΠ ιεραρχούν ως πολύ σημαντική την κινητικότητά τους, ειδικότερα το διάλογο και τις συμπράξεις που συνεπάγεται. Το Τμήμα αξιοποιεί άλλωστε το πρόγραμμα Erasmus όχι μόνο για

μετακίνηση φοιτητών-τριών αλλά και διδασκόντων. Το Τμήμα έχει

συνάψει 7 σχετικές συμφωνίες με Πανεπιστήμια από τη Φιλανδία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Κύπρο, την Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Τα περισσότερα μέλη του ακαδημαϊκού προσωπικού (όλα τα μέλη ΔΕΠ τουλάχιστον) έχουν μετακινηθεί προς άλλα ιδρύματα, τμήματα και ερευνητικά κέντρα αρκετές φορές. Ενδεικτικά, συμμετέχουν σε επιστημονικά και ερευνητικά δίκτυα, όπως φαίνεται από ποικίλες δράσεις τους και προϊόντα που παρήχθησαν (π.χ. εκδόσεις συλλογικών τόμων αφιερωμάτων σε περιοδικά). Ταυτόχρονα, αρκετά μέλη του ακαδημαϊκού προσωπικού άλλων Ιδρυμάτων μετακινήθηκαν προς το Τμήμα. Η μετακίνηση μάλιστα κάποιων είναι τακτική καθώς συμμετέχουν στη διδασκαλία μαθημάτων (πρωτίστως στις θεματικές εβδομάδες) ή σε συνέργειες όπως το Δίκτυο Πρακτικών Ασκήσεων Τμημάτων Προσχολικής Εκπαίδευσης. Το Τμήμα σπάνια μπορεί να ενισχύσει οικονομικά τις μετακινήσεις αυτές, γιατί δεν το επιτρέπει ο προϋπολογισμός του αλλά και ο τρόπος λειτουργίας του δημόσιου πανεπιστημίου. Για τους ίδιους λόγους δεν μπορεί να προσελκύσει προσωπικό με υψηλού επιπέδου προσόντα από άλλα ιδρύματα για παραμονή ενός τουλάχιστον εξαμήνου, παρά μόνο για σύντομες συνεργασίες στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus.

Οι διδακτικές δραστηριότητες αξιοποιούν εκτενώς τις νέες τεχνολογίες, πρωτίστως δε την ηλεκτρονική τάξη. Υπόκεινται επίσης σε αξιολόγηση μέσα από ερωτηματολόγιο προς τους φοιτητές-τριες αλλά και συζητήσεις μαζί τους στο τέλος του εξαμήνου. Πιο συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο που καλούνται να συμπληρώσουν οι φοιτητές-τριες αναρτάται στην ιστοσελίδα της ΜΟΔΙΠ του ΕΚΠΑ που έχει σχεδιαστεί με σκοπό την ηλεκτρονική συμπλήρωσή του. Τα ερωτηματολόγιο που έχουν χρησιμοποιηθεί σε διάφορα μαθήματα είναι αναρτημένα και στον κεντρικό ιστότοπο του Τμήματος.

Ωστόσο, η διαδικασία αξιολόγησης χρήζει βελτίωσης. Το κυριότερο πρόβλημα είναι η περιορισμένη συμμετοχή φοιτητών/τριών στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων για δύο, πιστεύουμε, λόγους: α) Δεν υπάρχει παράδοση αξιολόγησης στα ελληνικά ΑΕΙ, ενώ κατά καιρούς αντιμετωπίστηκε έως και εχθρικά. β) Το ερωτηματολόγιο που έχει χρησιμοποιηθεί συχνότερα είναι εκτενές και συνεπώς χρονοβόρα η συμπλήρωσή του. Από τα αποτελέσματα εικάζουμε ότι συμπληρώνεται από πολύ λίγους/ες επιμελείς φοιτητές/-ήτριες, που επιθυμούν επιπλέον να εκφράσουν θετική στάση απέναντι στο μάθημα και τον/την διδάσκοντα/ουσα. Δεν προχωρούν ωστόσο στο να συσχετίσουν τα μαθησιακά αποτελέσματα ούτε με τις διδακτικές πρακτικές των διδασκόντων ούτε με την παρουσία τους στο μάθημα. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι στα μαζικά μαθήματα των ελληνικών ΑΕΙ δεν υπάρχει πάντα συμμετοχή στα μαθήματα (και γιατί δεν θα χωρούσαν στις αίθουσες αλλά όχι μόνο). Από τα μέχρι τώρα διαδικασία, αναδείχτηκαν τα εξής συμπεράσματα: θετική έως πολύ θετική απόκριση σε μαθήματα με μικρά ακροατήρια (σεμινάρια, εργαστήρια και όσα εφαρμόζουν καινοτόμες πρακτικές), λιγότερο θετική αλλά πάντως όχι αρνητική απόκριση σε μαθήματα με μεγάλα ακροατήρια και χρήση κλασικών εκπαιδευτικών τεχνολογιών. Λόγω των προβλημάτων, κρίναμε πρόσφατα αναγκαίο τον ανασχεδιασμό ενός ερωτηματολογίου πιο σύντομου και κατάλληλου για όλα τα μαθήματα πιθανώς. Η ποιότητα πάντως του διδακτικού έργου δεν επιβραβεύεται μέσα από κάποιο επίσημο θεσμό στο πλαίσιο του Τμήματος, το οποίο δεν μπορεί

να θεσπίσει βραβεία και λόγω έλλειψης χρηματοδότησης αλλά και λόγω του περιορισμένου αριθμού διδασκόντων.

Το Τμήμα αναμορφώνει συνεχώς το πρόγραμμα σπουδών και τις εκπαιδευτικές του πρακτικές με βάση και τις αξιολογήσεις των φοιτητών/τριών. Έτσι προχώρησε, για παράδειγμα, στις εξής αναμορφώσεις: μείωση του αριθμού των εκπαιδευομένων με δημιουργία τμημάτων σε υποχρεωτικά μαθήματα, εισαγωγή κύκλων μαθημάτων με εργαστηριακό και διαδραστικό χαρακτήρα (π.χ. θεματική εβδομάδα, πρακτική άσκηση στην έρευνα) και προώθηση διαφοροποιημένων μεθόδων διδασκαλίας. Επιπλέον, κάθε διδάσκουσα/ων λαμβάνει υπόψη κατά τον ανασχεδιασμό των μαθημάτων την ηλεκτρονική ανατροφοδότηση από τα ερωτηματολόγια αλλά και τη συζήτηση στο τέλος της διδακτικής περιόδου. Το Τμήμα αποδίδει μεγάλη σημασία στη συζήτηση αυτή, κυρίως γιατί συμμετέχουν όσοι-ες παρακολούθησαν δια ζώσης το μάθημα. Οι αξιολογήσεις των διδασκόντων εκ μέρους των φοιτητών-τριών θεωρητικά λαμβάνονται υπόψη κατά τις κρίσεις για εξέλιξη των διδασκόντων. Ωστόσο, ενώ οι φοιτητές-τριες έχουν τυπικά δικαίωμα να εκφέρουν γνώμη στις διαδικασίες και καλούνται να το κάνουν, σπάνια εμφανίζονται. Το τελευταίο δεν οφείλεται σε αρνητική στάση απέναντι σε συγκεκριμένους διδάσκοντες (το αντίθετο φαίνεται να ισχύει), αλλά σε μια παράδοση αδιαφορίας εκ μέρους των φοιτητικών συλλόγων γενικότερα στα ελληνικά ΑΕΙ για ζητήματα που δεν είναι συνδικαλιστικού χαρακτήρα (π.χ. διεύρυνση μετεγγραφών, διευκολύνσεις στη δήλωση μαθημάτων).

B.6. Μαθησιακοί πόροι και φοιτητική στήριξη

ΤΑ ΑΕΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ ΕΠΑΡΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ. ΑΦΕΝΟΣ ΜΕΝ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ ΕΠΑΡΚΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ, ΑΦΕΤΕΡΟΥ ΔΕ ΝΑ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ Σ' ΑΥΤΕΣ ΜΕ ΤΗ ΘΕΣΠΙΣΗ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ (Π.Χ. ΑΙΘΟΥΣΕΣ, ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ, ΔΙΚΤΥΑ, ΣΙΤΙΣΗ, ΣΤΕΓΑΣΗ, ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, Κ.ΛΠ.).

6.1. Χρηματοδότηση

Για την κάλυψη των πάγων λειτουργικών του αναγκών και για την κάλυψη των αναγκών έρευνας, καινοτομίας και ανάπτυξης, το Τμήμα χρηματοδοτείται από τους οικονομικούς πόρους που κατανέμονται αφενός από τις κεντρικές υπηρεσίες του ΕΚΠΑ, αφετέρου από τον ΕΛΚΕ. Ως προς το τελευταίο, τα μικρής έκτασης προγράμματα, στα οποία συμμετείχαν ομάδες από μέλη ΔΕΠ του Τμήματος δεν διατίθενται πλέον.

6.2. Ανθρώπινο δυναμικό υποστήριξης υποδομών και υπηρεσιών

Προκειμένου να υποστηριχθεί η μάθηση και η εν γένει ακαδημαϊκή δραστηριότητα, ώστε να προσφέρεται στους φοιτητές/τριες το βέλτιστο δυνατό επίπεδο σπουδών, το ΤΕΑΠΗ διαθέτει ανθρώπινους πόρους, υποδομές και υπηρεσίες.

Στο ανθρώπινο δυναμικό εντάσσονται το διδακτικό, το διοικητικό και το λοιπό υποστηρικτικό προσωπικό. Οι υποδομές είναι αίθουσες διδασκαλίας και μελέτης, δικτυακές υποδομές, αίθουσες υπολογιστών, βιβλιοθήκες, λοιπό εκπαιδευτικό και επιστημονικό εξοπλισμό. Στις υπηρεσίες περιέχονται υπηρεσίες πληροφορικής και επικοινωνιών, καθώς και υποστηρικτικές ή συμβουλευτικές υπηρεσίες.

α. Διδακτικό προσωπικό

Το διδακτικό προσωπικό του Τμήματος περιλαμβάνει είκοσι ένα (21) μέλη ΔΕΠ, πέντε (5) μέλη Ειδικού και Ερευνητικού Προσωπικού (Ε.Ε.Π) και έξι (6) μέλη Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (Ε.ΔΙ.Π). Επίσης, συνεργάζεται με πέντε (5) διδάσκοντες/ουσες άλλων Τμημάτων και Πανεπιστημίων, στους οποίους έχει ανατεθεί διδασκαλία μαθημάτων. Τα γνωστικά αντικείμενα των διδασκόντων εμπίπτουν σε περιοχές που ανταποκρίνονται στον βασικό προσανατολισμό του Τμήματος, τη διαμόρφωση, δηλαδή, επιστημόνων και επαγγελματιών στον χώρο των Επιστημών της Αγωγής. Τέλος, εκπαιδευτικοί που αποσπώνται από την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αναλαμβάνουν την εποπτεία της πρακτικής άσκησης των φοιτητών/τριών και γενικότερα υποστηρίζουν το διδακτικό και άλλο έργο που επιτελείται στο Τμήμα.

Παρά την ανάγκη περαιτέρω στελέχωσης του Τμήματος με διδακτικό προσωπικό, λόγω και του μεγάλου αριθμού φοιτητών (ο οποίος επιβαρύνεται από τις μετέγγραφες όπως προσδιορίζονται από την Πολιτεία, ανεξαρτήτως των δυνατοτήτων του Τμήματος), το ανθρώπινο δυναμικό του ΤΕΑΠΗ καλύπτει, σε διδακτικό και ερευνητικό επίπεδο, ένα ιδιαίτερα ευρύ φάσμα επιμέρους γνωστικών

αντικειμένων των κοινωνικών, ανθρωπιστικών και θετικών επιστημών, της εφαρμοσμένης παιδαγωγικής, της διδακτικής ποικίλων γνωστικών αντικειμένων και της μεθοδολογίας έρευνας.

Βασικές πληροφορίες για τους διδάσκοντες (γνωστικό αντικείμενο, στοιχεία επικοινωνίας, διδασκόμενα μαθήματα, ακαδημαϊκή και ερευνητική φυσιογνωμία) είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο του Τμήματος.

β. Διοικητικό προσωπικό

Το διοικητικό προσωπικό, το οποίο υποστηρίζει το εκπαιδευτικό και το ερευνητικό έργο του Τμήματος, απαρτίζεται από δέκα (10) μόνιμους και 1 ΔΑΧ υπαλλήλους (εκ των οποίων η μία σε απόσπαση), από τρεις (3) ορισμένου χρόνου, εκ των οποίων ένας είναι τεχνικός υπεύθυνος για τη διαχείριση υπολογιστικών και δικτυακών συστημάτων και υπηρεσιών και οι άλλοι δύο για τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών. Τέλος, δύο (2) αποτελούν προσωπικό της βιβλιοθήκης του Τμήματος.

Το διοικητικό προσωπικό του Τμήματος και ο τεχνικός υπεύθυνος συνεργάζονται και υποστηρίζονται από αντίστοιχο πιο εξειδικευμένο προσωπικό των κεντρικών υπηρεσιών του ΕΚΠΑ.

6.3. Υποδομές του Τμήματος

Το Τμήμα στεγάζεται στο κτίριο της οδού Ναυαρίνου 13α (Νέο Χημείο), στον 7^ο όροφο της οδού Σταδίου 5 και στην οδό Ιπποκράτους 31. Συστεγάζεται με το ΠΤΔΕ/ΕΚΠΑ και οι διαθέσιμοι χώροι κατανέμονται σύμφωνα με το ωρολόγιο πρόγραμμα των δύο Τμημάτων.

Στο Νέο Χημείο βρίσκεται η γραμματεία του Τμήματος, αίθουσες διδασκαλίας και εργαστήρια (Θεατρικό, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης/Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Παιδαγωγικό, Εφαρμοσμένης Στατιστικής και Τ.Π.Ε. στην Εκπαίδευση εξοπλισμένο με Η/Υ), καθώς και γραφεία διδασκόντων.

Στο κτίριο της οδού Σταδίου 5 λειτουργούν αίθουσες διδασκαλίας, στεγάζονται εργαστήρια (βλ. παρακάτω), γραφεία διδασκόντων και τα γραφεία στήριξης των ΠΜΣ (Ειδικής Αγωγής, Εκπαίδευσης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας για την Εκπαίδευση (ΤΠΕΕ), Συμβουλευτικής Ψυχολογίας και Συμβουλευτικής στην Εκπαίδευση, την Υγεία, την Εργασία), το Συμβουλευτικό Κέντρο Ομηλικών (ΣΥΚΕΟΜ), το γραφείο Πρακτικής Άσκησης και το Αναγνωστήριο των ΠΜΣ.

Αναλυτικότερα, για τις ανάγκες της διδασκαλίας, το Τμήμα χρησιμοποιεί τους εξής χώρους:

- Δύο αίθουσες διδασκαλίας (ΓΑ και ΓΔ), χωρητικότητας 200 ατόμων, γ' όροφος της Ναυαρίνου 13α
- Ένα αμφιθέατρο (μαΝΧ), χωρητικότητας 120 ατόμων, ισόγειο της Ναυαρίνου 13α
- Μία αίθουσα διδασκαλίας (Υ), χωρητικότητας 120 ατόμων, υπόγειο της Ναυαρίνου 13α
- Μία αίθουσα σεμιναρίων (Παιδούση), γ' όροφος της Ναυαρίνου 13α
- Μία αίθουσα σεμιναρίων (Ιμβριώτη), γ' όροφος της Ναυαρίνου 13α
- Τηναίθουσα συνεδριάσεων του ΤΕΑΠΗ (ως αίθουσα σεμιναρίων), ισόγειο της Ναυαρίνου 13α
- Δύο αίθουσες σεμιναρίων στην οδό Σταδίου 5, χωρητικότητας 40 και 20

ατόμων αντίστοιχα.

Τα αμφιθέατρα και οι αίθουσες διδασκαλίας διαθέτουν τεχνολογικό εξοπλισμό (βιντεοπροβολείς και προβολείς διαφανειών), ώστε η τεχνολογία να μπορεί να ενσωματώνεται στη διδασκαλία, παρά τα προβλήματα συντήρησης και εκσυγχρονισμού του υπάρχοντος εξοπλισμού που ανακύπτουν.

Στο κτίριο της οδού Ιπποκράτους 31 βρίσκονται γραφεία διδασκόντων.

Η βιβλιοθήκη του Τμήματος, μετά τη συνένωσή της με εκείνη του ΠΤΔΕ, στεγάζεται σε μισθωμένο κτήριο στην οδό Δραγατσανίου 4 (Βιβλιοθήκη Σχολής Επιστημών της Αγωγής).

6.4. Υπηρεσίες

Οι φοιτητές του Τμήματος εξυπηρετούνται σε όλη τη διάρκεια των σπουδών τους από τη Γραμματεία του ΤΕΑΠΗ.

Παράλληλα, επωφελούνται από τις υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας του ΕΚΠΑ που περιλαμβάνουν ηλεκτρονικές υπηρεσίες όπως webmail, πρόσβαση σε ασύρματο δίκτυο, πρόσβαση σε συστήματα μάθησης (Ανοιχτά Μαθήματα, e-class), πρόσβαση στη Βιβλιοθήκη της Πανεπιστημιακής Λέσχης και στις Βιβλιοθήκες άλλων Τμημάτων του ΕΚΠΑ, κ.λπ.

Επίσης, έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες που παρέχονται από επιμέρους Διευθύνσεις του ΕΚΠΑ (Μονάδα Προσβασιμότητας για Φοιτητές με Αναπηρία, Πανεπιστημιακή Λέσχη, Τμήμα Σίτισης Φοιτητών, Φοιτητικά Αναγνωστήρια, Πολιτιστικός Όμιλος Φοιτητών, πανεπιστημιακό γυμναστήριο κ.ά.).

Τέλος, το ΤΕΑΠΗ διαθέτει το Συμβουλευτικό Κέντρο Ομηλικών (ΣΥΚΕΟΜ).

Ιστοσελίδα

Το Τμήμα διαθέτει ιστοσελίδα (<http://www.ecd.uoa.gr/?lang=el>), η οποία τροφοδοτείται ανελλιπώς με την εποπτεία της σχετικής επιτροπής μελών ΔΕΠ. Στην ιστοσελίδα είναι αναρτημένα όλα τα στοιχεία που διευκολύνουν τους φοιτητές στην πορεία των σπουδών τους, αναρτώνται συστηματικά νέα και ανακοινώσεις που αφορούν τον ακαδημαϊκό χώρο και, βεβαίως, ο ετήσιος Οδηγός Σπουδών.

Εργαστήρια & Σπουδαστήρια

Τις ανάγκες διδασκαλίας και ειδικότερα για την εξοικείωση των φοιτητών με την ερευνητική διαδικασία σε εξειδικευμένα γνωστικά πεδία υπηρετούν (κατά κανόνα πέραν των προγραμματισμένων ωρών διδασκαλίας) τα Εργαστήρια, τα οποία είναι θεσμοθετημένες ακαδημαϊκές δομές και αποτελούν μέρος της οργανωτικής δομής του Τμήματος. Τα επτά (7) εργαστήρια είναι:

- Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Παιδαγωγικής Παρέμβασης
- Συμβουλευτικής Ομηλικών και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Ανάπτυξης
- Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης/ Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη
- Ειδικής, Ενταξιακής Εκπαίδευσης και Σπουδών στην Αναπηρία
- Εφαρμοσμένης Στατιστικής και Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) στην Εκπαίδευση
- Παιδαγωγικό
- Κοινωνικής Έρευνας και Εκπαίδευσης

Όλα τα εργαστήρια του Τμήματος λειτουργούν και ως σπουδαστήρια στήριξης του εκπαιδευτικού έργου, το καθένα ανάλογα με τη δυναμικότητά του.

Στο τμήμα λειτουργεί επίσης Σπουδαστήριο Μεταπτυχιακών Σπουδών το οποίο περιλαμβάνει βιβλιοθήκη στις θεματικές περιοχές που καλλιεργούν τα ΠΜΣ, Η/Υ για χρήση των μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών και χώρο μελέτης.

Υποτροφίες

Οι προπτυχιακοί φοιτητές του Τμήματος έχουν τη δυνατότητα να διεκδικούν τις υποτροφίες που χορηγεί το ΕΚΠΑ κάθε χρόνο από διάφορα κληροδοτήματα, σύμφωνα με τους όρους του εκάστοτε διαθέτη. Για τις υποτροφίες αυτές ενημερώνονται από τον ιστότοπο του Ιδρύματος και από την ιστοσελίδα του Τμήματος.

6.5. Πρόσβαση φοιτητών στην ηλεκτρονική μάθηση

Οι φοιτητές έχουν πρόσβαση στο Σύστημα Διαχείρισης Ηλεκτρονικών Μαθημάτων (πλατφόρμας η-Τάξη του ΕΚΠΑ). Η πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης για το κάθε μάθημα λειτουργεί με ευθύνη των διδασκόντων και διευκολύνει την εκπαιδευτική διαδικασία, συντελώντας (μέσω υποστηρικτικού υλικού και ενημέρωσης για την τρέχουσα ερευνητική και εν γένει ακαδημαϊκή δραστηριότητα) στην επίτευξη των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Μαθήματα του Τμήματος προσφέρονται στα Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα του ΕΚΠΑ, διαθέσιμα στο δικτυακό τόπο [opencourses](http://opencourses.edu.gr) του ΕΚΠΑ.

Οι φοιτητές έχουν άμεση σύνδεση στο σύστημα διαχείρισης πανεπιστημιακών συγγραμμάτων Εύδοξος.

B.7. Διαχείριση πληροφοριών

ΤΑ ΑΕΙ ΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΠΛΗΡΗ ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ, ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ, ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΠΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΑΦΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ, ΜΕ ΤΡΟΠΟ ΕΝΙΑΙΟ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΚΑΙ ΑΜΕΣΑ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟ.

Η διαχείριση της πληροφορίας που αφορά τις ροές των εισερχομένων και εξερχομένων φοιτητών/τριων, την πορεία της φοίτησης, το διδακτικό προσωπικό, καθώς και το διδακτικό και ερευνητικό έργο, επιτελείται μέσω του πληροφορικού συστήματος που τηρείται από τη Γραμματεία του ΤΕΑΠΗ και τροφοδοτεί το αντίστοιχο σύστημα της ΜΟΔΙΠ και της ΑΔΙΠ. Από το έτος 2017-2018 ενιαιοποιήθηκαν οι διαδικασίες καταχώρησης στοιχείων σε ένα ενιαίο σύστημα το οποίο ακολουθεί το πρότυπο που θέτει η ΑΔΙΠ. Τα στοιχεία τα οποία συλλέγονται αποστέλλονται στη ΜΟΔΙΠ η οποία επεξεργάζεται δείκτες ποιότητας όσον αφορά τη φοίτηση, τη διδασκαλία, τις υποδομές και την έρευνα του Τμήματος.

Οι πληροφορίες που συλλέγονται αφορούν δείκτες σχετικά με το φοιτητικό πληθυσμό, καθώς και στοιχεία όπως π.χ., ποσοστό γυναικών στις διάφορες κατηγορίες διδακτικού προσωπικού, ετήσιο ποσοστό προσλήψεων μελών ΔΕΠ, εξελίξεων μελών ΔΕΠ κατ' έτος, κατηγορίες διοικητικού προσωπικού με βάση τη σχέση εργασίας, εισερχόμενους διδάσκοντες με βάση το πρόγραμμα Erasmus κλπ. Επίσης συλλέγονται στοιχεία που αφορούν το ερευνητικό έργο του Τμήματος όπως χρηματοδοτούμενα προγράμματα ανά κατηγορία φορέα χρηματοδότησης καθώς και στοιχεία που αφορούν τις δημοσιεύσεις των μελών ΔΕΠ, την αναγνωρισιμότητα του έργου τους, τις ετεροαναφορές, διακρίσεις κλπ. Επίσης καταχρούνται στοιχεία που αφορούν τις υποδομές του Τμήματος (αίθουσες διδασκαλίας, εργαστήρια κλπ). Τέλος, συλλέγονται πληροφορίες σχετικές με ποιοτικά στοιχεία του προγράμματος σπουδών, όπως ο αριθμός πιστωτικών μονάδων (ECTS) ανά μάθημα, ο αριθμός των απαιτούμενων μαθημάτων για τη λήψη πτυχίου, το ποσοστό υποχρεωτικών και κατ' επιλογήν μαθημάτων, η σχέση μεταξύ μαθημάτων γενικού υποβάθρου και ανάπτυξης δεξιοτήτων, ποσοστό φοιτητών/τριων που μετέχουν στην Πρακτική Άσκηση κατ' έτος. Επίσης στα στοιχεία της ΜΟΔΙΠ περιλαμβάνεται ο δείκτης προτίμησης του ΠΠΣ στις επιλογές των νεοεισερχόμενων φοιτητών/τριων, η διάρκεια φοίτησης και ο χρόνος αποφοίτησης, η προσβασιμότητα του ΠΠΣ σε ΑμεΑ, κινητικότητα φοιτητών/τριων, οι επιδόσεις των φοιτητών/τριων και η αναλογία διδασκόντων/διδασκομένων.

Η συλλογή των στοιχείων γίνεται από τη Γραμματεία με βάση τα στοιχεία που τηρείστο αρχείο της και επιπλέον εκείνα τα οποία εισφέρουν τα μέλη ΔΕΠ.

Οι πληροφορίες αυτές αξιοποιούνται συστηματικά και γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας από την ΟΜΕΑ, συζητώνται στη Γενική Συνέλευση του Τμήματος και τροφοδοτούν τη διαρκή ανανέωση και αναμόρφωση του ΠΠΣ.

B.8. Δημόσια πληροφόρηση

ΤΑ ΑΕΙ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΜΕΝΑ ΝΑ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΟΥΝ ΤΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΤΟΥΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟ ΤΡΟΠΟ. ΟΙ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΥΠΩΜΕΝΕΣ ΜΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΑΦΗΝΕΙΑ.

Το ΤΕΑΠΗ δημοσιοποιεί συστηματικά πληροφορίες για φοιτητές-τριες, αποφοίτους, διδάσκοντες, εκπαιδευτικούς, την πανεπιστημιακή και ερευνητική κοινότητα, γονείς και το ευρύ κοινό για ζητήματα που αφορούν άμεσα ή έμμεσα την ανάπτυξη, αγωγή και εκπαίδευση των παιδιών. Οι πληροφορίες αφορούν πολλά ζητήματα, μεταξύ άλλων, τη λειτουργία του Τμήματος (π.χ. Οδηγός Σπουδών), το διδακτικό έργο (π.χ. αναλυτικά περιγράμματα μαθημάτων), έκτακτα συμβάντα και εκδηλώσεις (συνέδρια, ημερίδες κ.α.), διοικητικές δραστηριότητες (π.χ. διαδικασίες δήλωσης μαθημάτων), διαδικασίες εκλογής διδασκόντων (π.χ. μητρώα αξιολογητών), ερευνητικές δραστηριότητες μεταξύ άλλων σε προγράμματα εκπαιδευτικής παρέμβασης, εκπαιδευτικό υλικό (π.χ. για μαθήματα εικαστικής εκπαίδευσης, Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων, επίσης την αξιολόγηση του Τμήματος (όπως ερωτηματολόγια, εκθέσεις αξιολόγησης). Δεν δημοσιοποιούνται ωστόσο πληροφορίες για ποσοστά επιτυχίας στις εξετάσεις ή την επαγγελματική απασχόληση των αποφοίτων, καθότι απαιτούν συλλογή και ανάλυση δεδομένων για τις οποίες δεν υπάρχει επαρκής χρόνος ή χρηματοδότηση. Κρίνουμε ωστόσο ότι κάποια από αυτά τα στοιχεία είναι απαραίτητα και τα έχουμε κατά νου για μελλοντική έρευνα ειδικά ως προς την απασχόληση αποφοίτων. Τα έγγραφα που δημοσιοποιούνται γενικότερα ποικίλουν από τον Οδηγό Σπουδών, έως κείμενα ανάγνωσης στην ηλεκτρονική τάξη, εκλογές διδασκόντων, κείμενα για την αξιολόγηση του Τμήματος και ανακοινώσεις για εκδηλώσεις.

Η δημοσιοποίηση λαμβάνει χώρα πρωτίστως στα ελληνικά, αλλά ο κεντρικός ιστότοπος και ο Οδηγός Σπουδών εμφανίζονται και στα αγγλικά. Αξιοποιείται πρωτίστως το διαδίκτυο και λιγότερο συχνά έντυπες ανακοινώσεις σε περιοδικά, διευθύνσεις εκπαίδευσης, δημοτικές αρχές και πίνακες ανακοινώσεων στο χώρο της γραμματείας.

Το διαδίκτυο αξιοποιείται με εξής τουλάχιστον τρόπους:

- ο κεντρικός ιστότοπος του Τμήματος με ποικίλα είδη πληροφοριών,
- ανακοινώσεις σε ειδικούς φακέλους του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για τους διδάσκοντες στο ΕΚΠΑ
- ιστοσελίδες ερευνητικών εργαστηρίων του Τμήματος για το Εργαστήριο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης/Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΠΕ/ΕΑΑ) και για το Εργαστήριο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Παιδαγωγικής Παρέμβασης που διαχειρίζεται το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων.
- Η ηλεκτρονική τάξη με αναλυτικές πληροφορίες για τη λειτουργία και το περιεχόμενο των μαθημάτων η ηλεκτρονική τάξη του ΕΚΠΑ.
- Κάποια μαθήματα εμφανίζονται και στο πλαίσιο των ανοιχτών μαθημάτων του ΕΚΠΑ:
- Κάποια μαθήματα πλασιώνονται από ανοιχτά ηλεκτρονικά βιβλία μέσω του

προγράμματος ΚΑΛΛΙΠΟΣ:

- Έργο διδασκόντων που σχετίζεται εν μέρει με τα μαθήματα: π.χ. για τα καλλιτεχνικά μαθήματα βλ. παραγωγή και της ταινίας "Αραμπίμ" καθώς και ιστότοπο για την ανάπτυξη της τέχνης του κουκλοθέατρου:
- Εκπαιδευτικό υλικό (π.χ. από ερευνητικό πρόγραμμα για την υποστήριξη μαθημάτων για τα εικαστικά).
- Το συγγραφικό και ερευνητικό έργο των διδασκόντων δημοσιοποιείται και σε προσωπικές ιστοσελίδες αρκετών από αυτούς-ές.
- Οι διαδικασίες εκλογής των διδασκόντων δημοσιοποιούνται ηλεκτρονικά σε όλες τους τις λεπτομέρειες στο Σύστημα Απέλλα του Υπουργείου Παιδείας.
- Αξιοποιούνται εκτενώς τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης: πρωτίστως μια βασική ιστοσελίδα με ανακοινώσεις όλων των ειδών για διδάσκοντες και φοιτητές, επίσης ιστοσελίδα για φοιτητές και αποφοίτους, τέλος για το Συμβουλευτικό Κέντρο Ομηλίκων.
- Πέραν των ιστότοπων του ΕΚΠΑ και των κοινωνικών δικτύων, ανακοινώσεις για εκδηλώσεις αποστέλλονται συχνά ηλεκτρονικά σε δημοτικές αρχές, διευθύνσεις εκπαίδευσης και περιοδικά. Φιλοξενούνται δε στη συνέχεια σε ιστοσελίδες των Δήμων, ηλεκτρονικών περιοδικών (π.χ. σχετικών με το βιβλίο και τη λογοτεχνία) και γενικότερα ιστοσελίδων που ειδικεύονται σε θέματα που αφορούν το παιδί. Τέλος, αποστέλλονται έντυπα ή ηλεκτρονικά σε εκπαιδευτικούς μέσω των Διευθύνσεων Εκπαίδευσης).

Την ευθύνη για τον κεντρικό ιστότοπο του Τμήματος την έχει τριμελής επιτροπή διδασκόντων, μεταξύ των οποίων ένα μέλος ΔΕΠ που είχε αναλάβει την αναβάθμισή του καθώς και τη καλλιτεχνική του επιμέλεια. Η επιτροπή διδασκόντων γράφει σημαντικό μέρος των κειμένων που αναρτώνται και γενικά. Έχει επίσης την ευθύνη ελέγχου των αναρτήσεων μαζί με τη γραμματεία που αξιοποιεί συστηματικά τον ιστότοπο για ανακοινώσεις προς φοιτητές-τριες. Την ανάρτηση των κειμένων αναλαμβάνει πρωτίστως ένας τεχνικός που εργάζεται με προσωρινή σύμβαση στη γραμματεία καθώς και ένα μέλος ΕΔΙΠ με ειδικότητα στις Νέες Τεχνολογίες. Ο ιστότοπος αναπροσαρμόζεται ως προς βασικές πληροφορίες τουλάχιστον μία φορά το χρόνο, ενώ τροφοδοτείται αδιάκοπα με ανακοινώσεις όλων των ειδών. Ωστόσο, παραμένουν σημεία που χρήζουν πιο τακτικής ανανέωσης, όπως στοιχεία για το συγγραφικό και ερευνητικό έργο των διδασκόντων. Ο ιστότοπος εγκαταστάθηκε αρχικά από το Κέντρο Λειτουργίας και Διαχείρισης Δικτύου του ΕΚΠΑ λίγα χρόνια μετά την έναρξη λειτουργίας του Τμήματος. Ωστόσο, με το χρόνο αναδείχτηκαν μια σειρά από προβλήματα, περισσότερο ή λιγότερο σημαντικά, για τη λειτουργία του μέσω του κεντρικού Server του Πανεπιστημίου. Συγκαταλέγουμε σε αυτά την αδυναμία ενημέρωσης του λογισμικού που υποστήριζε την ιστοσελίδα καθώς και υποστήριξης κάποιων εργαλείων όπως το ημερολόγιο. Η κεντρική ιστοσελίδα ανανεώθηκε ριζικά το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013 λειτουργικά και αισθητικά, ενώ ανατέθηκε σε ιδιωτικό πάροχο. Ωστόσο, κρίνεται αναγκαία η συνεχής αναπροσαρμογή και αναβάθμισή της.

B.9. Συνεχής παρακολούθηση και περιοδική εσωτερική αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών

ΤΑ ΑΕΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ, ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΟΠΟΙΟΥ ΘΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝ ΕΛΕΓΧΟ ΚΑΙ ΕΤΗΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥΣ, ΕΤΣΙ ΩΣΤΕ, ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΕΩΝ, ΝΑ ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΟΝΤΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΟΡΙΣΘΕΙ, ΜΕ ΤΕΛΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗ ΣΥΝΕΧΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥΣ. ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΩ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΑ Η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ.

Το ΤΕΑΠΗ επιχειρεί να εδραιώσει μια κουλτούρα συνεχούς εσωτερικής αξιολόγησης και ελέγχου της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου η οποία σέβεται την ακαδημαϊκή του αποστολή, εγκαθιδρύει σχέσεις εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας και προάγει την επιστημονική φυσιογνωμία του Τμήματος.

Οι διαδικασίες εσωτερικής αξιολόγησης επιδιώκουν να εμπλέκουν όλα τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας του ΤΕΑΠΗ, να λαμβάνουν υπόψη τις επιστημονικές εξελίξεις, τις κοινωνικές και θεσμικές αλλαγές που επιτελούνται στο πεδίο των εκπαιδευτικών θεσμών και τις διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες της κοινωνίας.

Το ΠΠΣ αναθεωρείται περιοδικά, μετά από εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση, και αναμορφώνεται μερικώς σε ετήσια βάση ανταποκρινόμενο σε έκτακτες ανάγκες που ανακύπτουν λόγω εκπαιδευτικών αδειών ή άλλων παραγόντων (π.χ. μη προβλέψιμη αύξηση του αριθμού των εισερχομένων φοιτητών/τριών λόγω του συστήματος των μετεγγραφών, συνταξιοδοτήσεις μελών ΔΕΠ κλπ). Η τελευταία μεγάλη κλίμακας αναθεώρηση του ΠΠΣ, που αφορούσε τη δομή του προγράμματος και την κατανομή του διδακτικού έργου μεταξύ των διδασκόντων/ουσών, πραγματοποιήθηκε το 2011-2012, ενώ μικρότερης έκτασης αλλαγές, ιδιαίτερα όσον αφορά τη λίστα των προσφερόμενων μαθημάτων ή αλλαγές στο περιεχόμενο της ύλης, πραγματοποιούνται κάθε χρόνο, πριν την έναρξη του νέου ακαδημαϊκού έτους.

Το ΠΠΣ αναθεωρείται από τη Γενική Συνέλευση του ΤΕΑΠΗ λαμβάνοντας υπόψη:

- τις εισηγήσεις των μελών ΔΕΠ όσον αφορά την αναμόρφωση των μαθημάτων τους ή την εισαγωγή νέων μαθημάτων με βάση τις επιστημονικές εξελίξεις στο αντικείμενό τους,
- την εκτίμηση νέων κοινωνικών αναγκών και την ανάγκη ανταπόκρισης του Πανεπιστημίου σε αυτές (π.χ. μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές),
- την εισήγηση της επιτροπής του προγράμματος σπουδών η οποία παρακολουθεί την εφαρμογή του και εντοπίζει τις ανάγκες που κάθε φορά ανακύπτουν ή τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται για εμπλουτισμό του (π.χ.

- διάθεση πιστώσεων για πρόσληψη έκτακτων διδασκόντων/ουσών),
- τις αξιολογήσεις του εκπαιδευτικού έργου εκ μέρους των φοιτητών/τριών,
- τις περιοδικές εκθέσεις εσωτερικής αξιολόγησης της ΟΜΕΑ,
- τις εκθέσεις εξωτερικής αξιολόγησης από ομάδα εξωτερικών αξιολογητών.

Ειδικότερα, οι εκθέσεις εσωτερικής αξιολόγησης της ΟΜΕΑ (βλ. Παράρτημα 11.9) συντάσσονται μετά από συνεργασία των μελών της με τα μέλη ΔΕΠ, το διοικητικό και ερευνητικό προσωπικό του Τμήματος καθώς και με τους φοιτητές/τριες. Τα δεδομένα της έκθεσης προκύπτουν από τα εξής στοιχεία:

- πληροφορίες που προέρχονται από τα μέλη ΔΕΠ και το διοικητικό προσωπικό, γραπτές ή προφορικές, στοιχεία τα οποία προκύπτουν από τις βάσεις δεδομένων που τηρεί το Πανεπιστήμιο, καθώς και η Γραμματεία του ΤΕΑΠΗ όσον αφορά τους φοιτητές/τριες και το προσωπικό του Τμήματος,
- τα απογραφικά στοιχεία που συλλέγονται από την ΟΜΕΑ και τροφοδοτούν τη βάση δεδομένων της ΑΔΙΠ όσον αφορά το φοιτητικό και εκπαιδευτικό δυναμικό, το ερευνητικό και επιστημονικό έργο του ΤΕΑΠΗ,
- την ανατροφοδότηση των μελών ΔΕΠ από την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου σε συνεργασία με τους φοιτητές/τριες,
- τα βιογραφικά του επιστημονικού και διδακτικού προσωπικού, τα οποία αποτυπώνουν τη διδακτική, επιστημονική και διοικητική τους δραστηριότητα,
- αναζητήσεις σε βάσεις αποτύπωσης δεδομένων επιστημονικών δημοσιεύσεων, από όπου τεκμηριώνεται εν μέρει η αναγνωρισιμότητα του επιστημονικού έργου των μελών ΔΕΠ,
- τα δεδομένα που καταχωρούνται στην ιστοσελίδα του Τμήματος και αφορούν τη γενικότερη δραστηριότητά του.

Στις εκθέσεις της ΟΜΕΑ αξιοποιείται η διεθνής βιβλιογραφία σχετικά με την αξιολόγηση των ακαδημαϊκών μονάδων καθώς και οι οδηγίες και κατευθύνσεις της ΑΔΙΠ στο πλαίσιο του ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου ανώτατης εκπαίδευσης.

Οι εκθέσεις εσωτερικής αξιολόγησης κοινοποιούνται σε όλα τα μέλη του ΤΕΑΠΗ, συζητούνται διεξοδικά στη Γενική Συνέλευση, δημοσιοποιούνται στην ιστοσελίδα του Τμήματος και κοινοποιούνται στη ΜΟΔΙΠ, με την οποία η ΟΜΕΑ βρίσκεται σε τακτική επικοινωνία, εφαρμόζοντας το σύστημα διασφάλισης ποιότητας του ΕΚΠΑ.

Περιοδικά, μετά τη σύνταξη των εκθέσεων εσωτερικής αξιολόγησης, αλλά και κατ' έτος, η Γενική Συνέλευση του ΤΕΑΠΗ λαμβάνει υπόψη της τα δεδομένα της εσωτερικής αξιολόγησης και αναπροσαρμόζει αναλόγως το ΠΠΣ συνεκτιμώντας τους διαθέσιμους ανθρώπινους και υλικούς πόρους και τις κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανάγκες που ανακύπτουν.

Το βασικότερο πρόβλημα που αναδεικνύεται από τη διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης όσον αφορά το ΠΠΣ είναι το ενδεχόμενο συνεχούς αύξησης του αριθμού των φοιτητών/τριών ανά μάθημα λόγω της αύξησης του αριθμού των εισερχομένων εξαιτίας των μετεγγραφών, αλλά και της προϊούσας συρρίκνωσης του διδακτικού προσωπικού λόγω συνταξιοτήσεων. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας εσωτερικής αξιολόγησης θεωρήθηκε σκόπιμο να αναπτυχθούν στρατηγικές αντιμετώπισης αυτής της συνθήκης. Ενδεικτικά αναφέρουμε παρεμβάσεις στο ΠΠΣ με

στόχο τη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων και την ανταπόκριση σε σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες, όπως:

- την αναπροσαρμογή του διδακτικού χρόνου των μαθημάτων με στόχο τη διατήρηση κατά το δυνατόν μικρότερου αριθμού φοιτητών/τριών ανά μάθημα και την περαιτέρω υποστήριξη των εκπαιδευόμενων μέσω φροντιστηρίων,
- η αναμόρφωση της Πρακτικής Άσκησης, η οποία περιλαμβάνει τόσο την κατανόηση του εκπαιδευτικού πλαισίου και το σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πράξης όσο και την άσκηση σε συγκριμένα γνωστικά αντικείμενα και διδακτικές πρακτικές,

- την αναπροσαρμογή στοιχείων του προγράμματος προκειμένου να υποστηριχθεί περαιτέρω η ενότητα της Μεθοδολογίας Έρευνας και να αναπτύσσονται οι ερευνητικές δεξιότητες των φοιτητών/τριων μέσω της εισαγωγής ειδικής ενότητας σπουδών με αντικείμενο την Πρακτική Άσκηση στην Έρευνα, η οποία λειτουργεί με μικρές σχετικά ομάδες φοιτητών/τριών,
- την εισαγωγή μαθημάτων στην ενότητα της Παιδαγωγικής σχετικά με την ανάπτυξη εκπαιδευτικών δράσεων σε παιδιά προσφύγων και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

Βεβαίως, αυτές οι παρεμβάσεις έχουν ως κύριο στόχο τη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων του ΠΠΣ. Μία αρνητική συνέπεια ωστόσο, είναι η δυσανάλογη αύξηση του διδακτικού βάρους των μελών ΔΕΠ η οποία λειτουργεί εις βάρος της ερευνητικής δραστηριότητας. Η αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος είναι ίσως το πλέον δυσεπίλυτο πρόβλημα του Τμήματος, το οποίο εξαρτάται και από τη γενικότερη ακαδημαϊκή πολιτική, αλλά και την πολιτική στελέχωσης των ΑΕΙ.

B.10. Περιοδική εξωτερική αξιολόγηση των ΠΠΣ

ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΟΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ ΠΟΥ ΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΔΙΠ, ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΣ. Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΘΟΡΙΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΔΙΠ.

Η διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης του ΤΕΑΠΗ ξεκίνησε την ακαδημαϊκή χρονιά 2009-10 και έκτοτε το Τμήμα υπέβαλε στη ΜΟΔΙΠ-ΕΚΠΑ και την ΑΔΙΠ τρεις ακόμη επικαιροποιημένες εκθέσεις εσωτερικής αξιολόγησης, με τελευταία αυτή που αφορούσε την ακαδημαϊκή χρονιά 2013-16 <http://www.ecd.uoa.gr/wp-content/uploads/2013/05/Εσωτερική-Αξιολόγηση-ΤΕΑΠΗ-2013-2016.pdf>.

Η εξωτερική αξιολόγηση πραγματοποιήθηκε Σεπτέμβριο του 2013, με βάση την έκθεση της εσωτερικής αξιολόγησης του 2012-13.

Η Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης παρελήφθη από την Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2013 (βλ. Παράρτημα 11.10).

Η Έκθεση εξωτερικής Αξιολόγησης διατύπωσε επαινετικά σχόλια σε σχέση με το περιεχόμενο του Προγράμματος Σπουδών, την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και την ερευνητική δραστηριότητα των μελών ΔΕΠ.

Το μεγαλύτερο μέρος των επισημάνσεων της έκθεσης εξωτερικής αξιολόγησης, αναφέρεται στο θεσμικό πλαίσιο που διαμορφώνει το περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργεί το ΤΕΑΠΗ, αφορά το Υπουργείο Παιδείας και εμμέσως το Πανεπιστήμιο (σύμφωνα και με τη διακριτή κατηγοριοποίηση των εξωτερικών αξιολογητών). Συγκεκριμένα η Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης διατύπωσε τέσσερις συστάσεις προς το Τμήμα όσον αφορά το Πρόγραμμα Σπουδών, οι οποίες έχουν ικανοποιηθεί στο σύνολό τους.

Σε σχέση με τα γνωστικά αντικείμενα της Γλώσσας, της Ιστορίας και τα γνωστικά αντικείμενα του συμπλέγματος STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics), για τα οποία η έκθεση αναφέρει ότι δεν καλύπτεται επαρκώς το περιεχόμενό τους, μετατρέψαμε ένα από τα έξι (6) μαθήματα που προσφέρονται στο ΠΠΣ στο γνωστικό αντικείμενο της Μαθηματικής Εκπαίδευσης σε υποχρεωτικό, με υπόδειξη του διδάσκοντα.

Επιπροσθέτως, με στόχο την ενίσχυση των γνωστικών πεδίων της Ψυχολογίας, της Γλωσσολογίας και των Φυσικών Επιστημών, έγινε εκλογή τριών μελών ΔΕΠ με γνωστικά αντικείμενα: Κοινωνιογλωσσολογία, Ψυχοδυναμικές προσεγγίσεις στην Αναπτυξιακή Ψυχολογία και Διδακτική των Φυσικών Επιστημών (υπό διορισμό).

Όσον αφορά τη διδασκαλία η επιτροπή εξωτερικής Αξιολόγησης διατύπωσε γενικά μόνο επαινετικά σχόλια και μία σύσταση σχετικά με την επεξεργασία των

αξιολογήσεων των φοιτητών/τριών, η οποία επίσης ικανοποιήθηκε με την ανάθεση της επεξεργασίας των ερωτηματολογίων από μέλος του διδακτικού προσωπικού του Τμήματος.

Ενισχύθηκε η χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class και αρκετοί διδάσκοντες μετέχουν (μεγαλύτερος αριθμός μαθημάτων από όλα τα Τμήματα του ΕΚΠΑ) στη δράση *Ανοικτών Ακαδημαϊκών Μαθημάτων*, που υποστηρίζει ευρωπαϊκό πρόγραμμα του ΕΚΠΑ, δράση που αναβαθμίζει πολλαπλά και ουσιαστικά και την πλατφόρμα e-class.

Τα τεχνολογικά διδακτικά εργαλεία του ΤΕΑΠΗ εκσυγχρονίστηκαν με τη χρήση διαδραστικών πινάκων. κλπ).

Όσον αφορά την έρευνα η επιτροπή εξωτερικής Αξιολόγησης διατύπωσε τρεις συστάσεις προς το Τμήμα, οι οποίες λαμβάνονται υπόψη. Παρότι το ΤΕΑΠΗ κατέχει την πανελλήνια πρωτιά ως προς τη διεθνή παρουσία του ερευνητικού έργου των μελών ΔΕΠ, επισημάνθηκε η ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση της διεθνούς παρουσίας του Τμήματος με δημοσιεύσεις σε διεθνή περιοδικά. Ωστόσο, αυτή η προσπάθεια υπερβαίνει τις δυνατότητες των μελών ΔΕΠ, δεδομένων των μειωμένων διαθέσιμων ερευνητικών πόρων, του αυξημένου αριθμού φοιτητών, - ριών ανά έτος και των ολοένα αυξανόμενων διδακτικών και διοικητικών υποχρεώσεων.

Η παρουσίαση των Προγραμμάτων Σπουδών που προσφέρει το ΤΕΑΠΗ πραγματοποιήθηκε με τρόπον ώστε να καταδεικνύει την ποιότητά τους στα πλαίσια της διαδικασίας πιστοποίησης.

Η περιοδική αξιολόγηση του ΠΠΣ διεξάγεται σε συμφωνία με την κείμενη νομοθεσία και σε συνεργασία με τη ΜΟΔΙΠ.

Συγκεκριμένα αξιοποιούνται :

- τα στοιχεία των βάσεων δεδομένων που διατηρεί για τους φοιτητές και τις φοιτήτριες το Πανεπιστήμιο,
- τα στοιχεία που διατηρεί στα αρχεία της η Γραμματεία του ΤΕΑΠΗ για τους φοιτητές/τριες, το προσωπικό και τα προγράμματα σπουδών του Τμήματος,
- την ανατροφοδότηση των μελών ΔΕΠ από την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου σε συνεργασία με τους/τις φοιτητές/τριες,
- τα βιογραφικά του επιστημονικού και διδακτικού προσωπικού, τα οποία αποτυπώνουν τη διδακτική, επιστημονική και διοικητική του δραστηριότητα,
- αναζητήσεις σε βάσεις αποτύπωσης δεδομένων επιστημονικών δημοσιεύσεων (ERIC, SCOPUS, Google Scholar), από όπου τεκμηριώνεται εν μέρει η αναγνωρισιμότητα του επιστημονικού έργου,
- τα δεδομένα που αποθηκεύονται στην ιστοσελίδα του Τμήματος και αφορούν τη γενικότερη δραστηριότητά του,

- αναζητήσεις στο διαδίκτυο, από όπου τεκμηριώνεται εν μέρει η αναγνώριση της ακαδημαϊκής και κοινωνικής εικόνας του Τμήματος.

Οι διαδικασίες της αξιολόγησης γίνονται αντικείμενο συζήτησης και επεξεργασίας τόσο στο πλαίσιο των Γενικών Συνελεύσεων του Τμήματος όσο και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

	B.11. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	
B.2	Πολιτική ποιότητας ΠΠΣ	
B.3	Οδηγός Σπουδών (με πιστωτικές μονάδες ECTS, προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα) εσωτερικός κανονισμός ΠΠΣ και λοιποί κανονισμοί (π.χ. κινητικότητας, πρακτικής άσκησης κλπ)	
B.4	Κανονισμοί	
B.4.1	Κανονισμός φοίτησης	
B.4.2	Κώδικας δεοντολογίας Πρακτικών Ασκήσεων	
B.4.3	Κανονισμός εκπόνησης προαιρετικής διπλωματικής εργασίας	
B.5	Περιγράμματα μαθημάτων	
B.6	Στοχοθεσία ποιότητας του ΠΠΣ	
B.7	Υποδείγματα Ερωτηματολογίων φοιτητών και αποτελέσματα επεξεργασίας τους	
B.8	Αποτελέσματα εσωτερικής αξιολόγησης ΠΠΣ από τη ΜΟΔΙΠ- Πρακτικό ΜΟΔΙΠ	
B.9	Δεδομένα ποιότητας ΟΠΕΣΠ: ΤΕΑΠΗ – ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ – ΠΠΣ 2015-16- 17	
B.10	Λοιπό υλικό τεκμηρίωσης	
B.10.1	Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης 2013-2014, 2014-2015, 2015-2016	
B.10.2	Διδακτικό Προσωπικό ΤΕΑΠΗ και URL	